

F.Y.B.A March 16

Seat Number

					1
--	--	--	--	--	---

सकाळ - 001 / 002

GROUP B.1 : MARATHI : MAR-G-111

A) वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास-कथा वाङ्मय (10214) /

B) उपयोजित मराठी (10215)

P. Pages : 2

A) वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास-कथा वाङ्मय (10214)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कथा म्हणजे काय ? ते सांगून कथेचे प्रकार स्पष्ट करा. 16
किंवा
'निवडक कथा' या कथा संग्रहातील कथा वेगवेगळ्या मूल्यांची समर्थपणे जाणिव करून देणाऱ्या आहेत. चर्चा करा.
2. पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
अ) हत्तीचा दृष्टांत कथेतील महानुभावांचा दृष्टीकोन सांगा.
ब) 'नागीण' कथेतील प्राण्यांचे भावविश्व सांगा.
क) संन्यासाला रानात कोणत्या गोष्टीचा अनुभव आला ?
ड) बदली झाल्यामुळे सुधाकरच्या जीवनात कोणती समस्या निर्माण झाली?
इ) 'पाऊस' कथेतील दुःख सांगा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. 12
अ) 'स्फोट' कथेतील विज्ञानवादी दृष्टीकोन.
ब) 'डंगरा' कथेतील बगळ्या.
क) 'पंढरीची वाट' कथेतील वृद्धाची तगमग.
ड) 'सुगरनचा खोपा' कथेतील तरुणांचे भावविश्व.

सकाळ - 001 / 002

1

P.T.O

B) उपयोजित मराठी (10215)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. श्रवण, भाषण, वाचन व लेखन या भाषिक कौशल्यांचा परस्परांशी असलेला सहसंबंध सांगा. 12
 किंवा
 पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 400 शब्दापर्यंत निबंध लिहा.
 1) विज्ञान आणि अंधश्रद्धा 2) आजची स्त्री स्वतंत्र आहे काय ?
 3) वनीकरण : काळाची गरज 4) बेकारी-महागाई- भ्रष्टाचार
2. अ) पुढील उताऱ्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 जातीने मनुष्य श्रेष्ठ किंवा कनिष्ठ ठरतो, हा विचार सर्व संत महंतांनी आणि विचारवंतांनी पुसून टाकण्याचा अखंड प्रयत्न केला आहे. संतांचे विचार आणि आचार समतेचे द्योतक आहे. ज्याच्या मनात समता नाही आणि ममताही नाही. त्याला संतत्वाच्या आणि देवत्वाच्या जवळ जाण्याचा अधिकार कधीच लाभणार नाही. तोच खरा अस्पृश्य समजावा, ही विशाल आणि सर्वसमावेशक दृष्टी संतांच्या साहित्यातून प्रकट झाली आहे. 'भेदाभेद भ्रम अमंगळ आणि 'जे जे भेटे भूत ते ते जाणजे भगवंत' हा उदात्त विचार तर्कशुद्ध आहे. आपल्या खांद्यावर उच्च निचतेचे जे पिशाच्च शतकानुशतके ठाण मांडून बसले आहे ते फेकून दिले पाहिजे हे अनेक संतांनी गर्जून सांगितले आहे. परोपरीने सांगितले आहे. पण माणसाचा मुर्दाडपणा अलौकिक आहे. संतांच्या कपाळावर त्याने जातीवर्णाची लेबले तत्परतेने आणि धूर्तपणे चिटकवली. खरे तर साधुचीच काय सर्वसामान्यांचीही जात माणूसच असते. माणूसच असावी. माणसांची जाती वाढावी. मानवाची उंची वाढत जावी.
 प्रश्न :
 1) संत महंतांनी कोणता प्रयत्न केला ? 2
 2) संत साहित्यातील उदात्त विचार कोणता ? 2
 3) कशाची उंची वाढत जावी ? 2
 4) उताऱ्यास योग्य शीर्षक द्या. 2
 किंवा
 दिलेल्या उताऱ्याचे 1/3 सारांश लेखन करा व उचित शीर्षक द्या. 8
- ब) संवाद म्हणजे काय ? संवादाचे प्रकार स्पष्ट करा. 8
3. अ) रोजनिशी म्हणजे काय ? 6
 ब) आदर्श शिक्षकाचा पुरस्कार मिळालेल्या शिक्षकाची मुलाखत घ्या. 6

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सकाळ - 005

GROUP A : CENG-111
Compulsory English
(10114)

P. Pages : 4

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions are compulsory.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any one of the following questions in about 100 words. 6

- a) Draw a character sketch of Harvey Maxwell in the story 'The Romance of A Busy Broker'.
- b) Explain in brief the title of the story 'The Child'.

2. Read the following passage and answer the questions given below in one or two sentences each. 6

But science can do something far bigger for human mind than the substitution of one set of beliefs for another, or the inculcation of skepticism regarding accepted opinions. It can gradually spread among humanity as a whole the point of view that prevails among research workers, and has enabled a new thousand men and a few dozen women to create the science on which modern civilization rests. For if we are to control our own and one another's actions as we are learning to control nature the scientific point of view must come out of the laboratory and be applied to the events of daily life. It is foolish to think that the outlook which has already revolutionized industry, agriculture and medicine will prove useless when applied to the family, the nation, or human race.

Questions :

- 1) What can science gradually spread among humanity?
- 2) On what element does the modern civilization rest?
- 3) What is necessary for the control of our actions and nature?
- 4) What has scientific point of view already revolutionized?
- 5) Where will the appreciation of scientific point of view be proved to be useful?
- 6) Do you think that the application of scientific point of view is necessary in our life? Why?

3. Attempt any two of the following questions in about 50 words each. 6

- a) What are the requirements to enjoy the life in the forest?
- b) What is the central idea of the poem 'Mowing'?
- c) What is the poet's prayer to God in the poem 'Pluck This Little Flower'?
- d) What should be our attitude to work according to the poet Robert Frost?

4. A) Attempt the following communicative activities as per the instructions given below.

- a) Introduce yourself to your new friends in the college. 3
- b) Greet your brother / sister on 'New Year'. 3
- c) Make a request to your mother to help you in your homework. 3

B) 1) Take notes on a following lecture delivered on 'The new invention called WiTricity? 7

A team of US researchers has come up with an electricity system that does not need wires. This is a breakthrough in what will hopefully be a wireless future. The scientists from the Massachusetts Institute of Technology, lit a 60 watt light bulb using magnetic fields. In the test, The power source was just meters away from the light, but the team hopes they will soon be able to send electricity to longer distance through the air. They have dubbed their new invention "WiTricity", or wireless electricity. Although Wi-Fi has been around for some years now, it has been limited to the transmission of information, especially between

computers and modems, printers and scanners. This is the first time electrical appliances have been powered wirelessly.

This new development means that our houses may be free from tangled wires. Gone will be the days of having to unplug the vacuum to go from room to room, and of having countless plugs hidden behind the TV and stereo. The new source of delivering power to gadgets remotely may also reduce the number of fires caused by poor wiring and overloaded sockets. It turns out the concept is not so new. A century ago, inventor Nikola Tesla struck upon the idea of building a huge tower in New York that would wirelessly beam power to the city. Unfortunately, his idea never came to fruition, until today, that is. It will still be a while before we have wireless homes and offices. Safety experts will be checking closely to ensure the power source causes us no harm.

OR

- b) 2) Read the following passage and make notes on it.

India faces many problems today. The most serious is over population. Besides this, there is illiteracy. Even where education is concerned, the standards are poor. There is much unemployment in India today. There is high hardness of government officials which results in much corruption. Indian society is full of superstitions and many people have traditional ways of thinking. The country also lacks scientific technology. As a result, India is still considered as a back ward country.

5. A) Do as directed any three.

3

- a) Expect (Make noun)
- b) Appear (Make noun)
- c) Shame (Make adjective)
- d) Fault (Make adjective)
- e) He had not been married to Gomti. (Find noun in the sentence)

B) Fill in the blank using correct word given in the bracket any three.

3

- a) I haven't ----- time to show my love to you. (has/had)
- b) Bhakti in religion ----- be a road to the salvation of the soul.
(can/may)
- c) To the earnest love that ----- the swale in rows. (laid/lay)
- d) I asked him ----- (irritably/irritable).
- e) -----, I don't believe in old customs. (Normal/Normally)

Seat Number

--	--	--	--	--	--

Group B.2 : Hindi : HIN-G-111
 A) हिंदी सामान्य - I (10514) /
 B) प्रयोजनमूलक हिंदी - I (10515)

P. Pages : 4

A) हिंदी सामान्य - I
 (10514)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ ना लिखे ।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच्.बी. पेन्सिल का ही उपयोग किजिए ।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहिं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें ।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । 10
 - अ) 'मजदूरी और प्रेम' निबंध के शीर्षक की सार्थकता को स्पष्ट कीजिए ।
 - आ) गौरा की मृत्यु कब और किस प्रकार हुई ?
 - इ) 'आदमी का बच्चा' कहानी में वर्गभेद की समस्या को किस प्रकार चित्रित किया गया है ?
 - ई) भारतीय फिल्मों के जनक दादासाहेब फालके जी के जीवन एवं कार्य पर प्रकाश डालिए ।
2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । 10
 - क) 'आशा' कविता में कवि ने क्या संदेश दिया है ?
 - ख) धरती अपने प्रिय पुत्र को क्या देती है ?
 - ग) 'पुष्प की अभिलाषा' कविता में कवि क्या संदेश देना चाहता है ?
 - घ) 'काँटे कम से कम मत बोओ' कविता का भावार्थ लिखिए ।

3. निम्नलिखित अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए ।

5

अ) "जी हॉ, जाइये, जरूर चले जाइये । लेकिन घर जाकर यह पता लगाइयेगा कि आपके लाइले बेटे के रीढ़ की हड्डी भी है या नहीं ----- यानी बैकबोन, बैकबोन -----"

अथवा

"बडका तुम्हारी बडी तारीफ कर रहा था । कह रहा था, मोहन बड़ा दिमागी होगा, उसकी तबीयत चौबीसों घण्टे पढ़ने में ही लगी रहती है ।"

आ) पुण्य सताया जाय जगत में, पाप सताता जाएगा,
पर बलिदान सदा दुनिया को, राह बताता जाएगा ।
यहाँ शहीद समय का ज्ञानी, पापी जग नादान,
सबसे बड़ा वही है जग में, जो होता बलिदान है ॥

5

अथवा

राजा भयौ गाँव सौ पाये, टका लाख दस बात ॥
रावन होत लंका को छत्रपति, पल में गई बिहात ॥
माता - पिता लोक सुत बनिता, अंत न चले संगत ॥
कहै कबीर राम भजि बौरै, जनम अकारथ जात ॥

4. अ) निम्नलिखित अशुद्ध वाक्यों को शुद्ध करके लिखिए ।

5

- 1) गंगा नदी को बाढ़ आई थी ।
- 2) बालक छत में खेल रहे हैं ।
- 3) दस लडकी पढ़ रही हैं ।
- 4) मेरे को पुस्तक ला दो ।
- 5) कल रात मुझे एक सपना गिरा ।

आ) निम्नलिखित परिच्छेद का एक तिहाई सार लिखिए ।

5

परिश्रम और निरंतर अभ्यास से कठिन समझे जाने वाले कार्य भी सुगम हो जाया करते हैं। ज्ञान, भाव और कर्म से संबंधित सभी क्षेत्रों में इसका चमत्कार देखा जा सकता है। नियमित अभ्यास वज्र से वज्र मुख को भी चतुर बना देता है। प्यार की अधिकता और निःस्वार्थता भयंकर से भयंकर और दुष्ट से दुष्ट व्यक्ति को भी अपना बना लेती है। पापी से पापी भी ईश्वर की कृपा का भागीदार बन जाता है। बट्टे की रगड से पत्थर की सिल भी चिकनी हो जाती है।

B) प्रयोजनमूलक हिंदी - I
(10515)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ ना लिखे।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच्.बी. पेन्सिल का ही उपयोग कीजिए।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहिं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. प्रयोजनमूलक हिंदी की विशेषताओं को स्पष्ट कीजिए। 10
2. निम्नलिखित विषय पर पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए। 10

रवींद्र / रवीना सोनवणे, विजय नगर, भुसावल से किरण पाटिल को बी. ए. की उपाधि में प्राप्त सुवर्णपदक के लिए, अभिनंदन पत्र लिखता / लिखती है।

अथवा

किशोर / किशोरी ठाकूर, व्याख्याता हिंदी विभाग, मू. जे. महाविद्यालय, जलगाँव से प्रधानाचार्य को वेतन वृद्धि हेतु आवेदन पत्र लिखता / लिखती है।

3. अ) निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध करके फिर से लिखिए। 4
 - 1) श्रीकृष्ण के अनेकों नाम हैं।
 - 2) युवा महोत्सव में बहुत मजा आयी।
 - 3) पुस्तक मेज में रख दो।
 - 4) राजेश ने सीमा का पुस्तक ली।

आ) निम्नलिखित शब्दों में से किन्हीं तीन के उपसर्ग पहचानकर लिखिए। 3

1) अत्याचार	2) निवारण
3) पराभव	4) प्रतिक्षण
5) सुलभ	

इ) निम्नलिखित शब्दों में से किन्हीं तीन के प्रत्यय पहचानकर लिखिए ।

3

1) विकास	2) मिलनसार
3) अच्छाई	4) जनता
5) वत्सल	

4. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबंध लिखिए ।

10

- 1) मेरा प्रिय खिलाड़ी ।
- 2) पर्यावरण रक्षा समय की माँग ।
- 3) एक बुढ़े की आत्मकथा ।
- 4) जहाँ चाह वहाँ राह ।
- 5) अगर मैं अध्यापक होता ... ।

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP J : SOCIOLOGY : SOC-G-111
Introduction to Sociology - I
(12814)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write any two questions from question No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences any five. 10
 - i) Write any one definition of sociology.
 - ii) Who is the founder father of Indian society.
 - iii) Write any one definition of culture.
 - iv) State the meaning of socialization.
 - v) What is primary group.
 - vi) What is status ?
 - vii) Who says "Man is Social animal".
 - viii) What is Role.
2. Write short notes any two. 10
 - a) Any two characteristics of culture.
 - b) Social Institution.
 - c) Any two characteristics of society.
3. Explain the nature of Sociology. 10
4. State the Aims of socialization. 10
5. Discuss the characteristics secondary Group. 10

मराठी रूपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 आणि 2 अनिवार्य.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

1. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा फक्त पाच. 10
 - 1) समाजशास्त्राची कोणतीही एक व्याख्या लिहा.
 - 2) भारतीय समाजशास्त्राचे जनक कोण ?
 - 3) संस्कृतीची कोणतीही एक व्याख्या लिहा.
 - 4) सामाजिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
 - 5) प्राथमिक समूह म्हणजे काय ?
 - 6) दर्जा म्हणजे काय ?
 - 7) मनुष्य हा समाजशील प्राणी आहे, असे कोणी म्हटले आहे.
 - 8) भूमिका म्हणजे काय ?
2. टिपा लिहा कोणत्याही दोन. 10
 - अ) संस्कृतीची दोन वैशिष्ट्ये.
 - ब) सामाजिक संस्था.
 - क) समाजाची दोन वैशिष्ट्ये.
3. समाजशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा. 10
4. सामाजिकीकरणाचे उद्देश सांगा. 10
5. दुय्यम समूहाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सकाळ - 013

* 0 2 4 6 *

GROUP B.3 : OPTIONAL ENGLISH : OENG-111
Optional English - I
(12414)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions are compulsory.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. a) Answer **any one** of the following questions in brief. 4
 - i) What is poetry? Give features of poetry.
 - ii) Explain subjective poetry with examples.
- b) Explain **any two** of the following terms. 6
 - i) Quatrain
 - ii) Couplet
 - iii) Tercet
2. Define **any four** of the following figures of speech with examples. 8
 - i) simile
 - ii) Metaphor
 - iii) personification
 - iv) Alliteration
 - v) Irony
 - vi) Pun
3. Answer in brief **any two** of the following questions. 10
 - i) What is a lyric? Give some features of a lyric.
 - ii) Comment on the term sonnet by providing its characteristics.
 - iii) Bring out the features of an ode.

सकाळ - 013

1.

P.T.O

4. Answer the following question in detail.

12

a) How does Christina Rossetti express her idea on birthday in the poem, 'A Birthday'?

OR

b) Comment on 'ode to Autumn' as an ode.

OR

c) Write short notes on any two of the following.

- i) Central idea in the poem 'True Love'.
- ii) Imagery in the poem 'Ode to Autumn'.
- iii) Feelings in the poem 'A Birthday'.
- iv) 'True love' as Shakespearean sonnet.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP D : POLITICAL SCIENCE : POL-G-111

A) Indian Constitution – I (11114) /

B) Local Self Government in Maharashtra – I (11115)

P. Pages : 4

A) Indian Constitution – I (11114)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from question no. 3 to 5.
6. All question carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - i) When was the sanction and Implementation of Indian constitution?
 - ii) How many days did the constitution committee work?
 - iii) Which things are necessary for the formation of federal system?
 - iv) State any two subjects from state list.
 - v) State any two Directive principles in Indian constitution.
 - vi) Write two fundamental Rights.
 - vii) State the any two functions of Human Rights commission.
 - viii) In which year central Government announced the Right of Information?
2. Write short notes on **any two** of the following (Minimum 70 words). 10
 - i) Right to freedom.
 - ii) Union list.
 - iii) Distinguish between the fundamental rights and directive principles.
3. "The preamble of the constitution is the foundation stone of the Indian constitution" Explain. 10
4. Explain the characteristics of the Indian federal system. 10
5. Explain the need of Right to Information in Democracy. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण.
8. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) भारतीय राज्यघटना केव्हा संमत झाली व केव्हापासून अंमलात आली?
 - 2) राज्यघटना समितीचे कामकाज किती दिवस चालले?
 - 3) संघराज्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या गोष्टी कोणत्या?
 - 4) राज्य सूचीतील कोणतेही दोन विषय सांगा.
 - 5) भारतीय राज्यघटनेतील कोणतेही दोन मार्गदर्शक तत्वे सांगा.
 - 6) मुलभूत हक्कांपैकी कोणतेही दोन कार्ये सांगा.
 - 7) मानव अधिकार आयोगाची कोणतीही दोन कार्ये सांगा.
 - 8) केंद्र सरकारने माहितीचा अधिकार या कायद्याची घोषणा कोणत्या वर्षी केली?
2. टिपा लिहा कोणतेही दोन (कमीत कमी 70 शब्द) 10
 - 1) स्वातंत्र्याचा हक्क.
 - 2) केंद्रसूची.
 - 3) मुलभूत हक्क आणि मार्गदर्शक तत्वे यांच्यातील तुलना.
3. 'राज्यघटनेची उद्देशपत्रिका' हा भारतीय राज्यघटनेचा आधारभूत पाया आहे स्पष्ट करा. 10
4. भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 10
5. लोकशाहीत माहितीच्या अधिकाराची आवश्यकता स्पष्ट करा. 10

B) Local Self Government in Maharashtra – I (11115)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write any two question from question no. 3 to 5.

1. Answer the following questions in two sentences any five. 10
 - i) What is mean by democratic decentralisation?
 - ii) Which committee suggested the concept of Panchayat Raj.
 - iii) When did P. B. Patil committee submit the report of the Government.
 - iv) State any two committee of Zilla Parishad.
 - v) Write any two function of Gram Panchayat.
 - vi) State any two function of Right to Information officer.
 - vii) When was the Right to Information act enacted in Maharashtra?
 - viii) State any two function of Information Technology.
2. Write short notes on any two of the following. 10
 - i) V. P. Naik Committee.
 - ii) Block Development officer.
 - iii) Women's Reservation.
3. Explain the meaning & significance of Local Self Govt. 10
4. Discuss the welfare schemes in Panchayat Raj System. 10
5. Discuss the Women's Leadership development in Panchayat Raj System. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
 2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
 3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
 5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक.
 6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
1. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) लोकशाहीचे विकेंद्रीकरण म्हणजे काय?
 - 2) पंचायत राज ही संकल्पना कोणत्या समितीने सुचविली?
 - 3) पी.बी. पाटील समितीने आपला अहवाल शासनास केव्हा सादर केला?
 - 4) जिल्हा परिषदेच्या कोणत्याही दोन समित्यांची नावे लिहा.
 - 5) ग्राम पंचायतीचे कोणतेही दोन कार्य लिहा.
 - 6) माहिती अधिकाऱ्याचे दोन कार्य लिहा.
 - 7) महाराष्ट्रात माहितीचा अधिकार कायदा केव्हा लागू झाला?
 - 8) माहिती तंत्रज्ञानाची दोन कार्य लिहा.
 2. टिपा लिहा कोणतेही दोन. 10
 - 1) व्ही.पी. नाईक समिती.
 - 2) गट विकास अधिकारी.
 - 3) महिला आरक्षण.
 3. स्थानिक स्वशासनाचा अर्थ सांगून त्याचे महत्व विशद करा. 10
 4. पंचायत राज व्यवस्थेतील कल्याणकारी योजनांची चर्चा करा. 10
 5. पंचायत राज व्यवस्थेतील महिला नेतृत्वाच्या विकासावर चर्चा करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP M : DRAMATICS : DRM-G-101
Dramatics : नाट्यशास्त्र सामान्य
 (14311)

P. Pages : 2
 Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. "समाजासाठी 'नाटक' हे मनोरंजनाचे व लोकशिक्षणाचे एक प्रभावी माध्यम आहे " या विधाना बाबतचे आपले मत विस्ताराने लिहा. 10

किंवा

रंगभूमी या संकल्पनेचा अभ्यास करतांना त्यात कोणकोणत्या सर्वसमावेशक घटकांचा प्रामुख्याने विचार केला जातो? या विषयी मुद्यांद्वारे विवेचन करा.

2. लघुत्तरी प्रश्नांची उत्तरे लिहा कोणतेही दोन. 10
 - अ) नाट्यकला व इतर दुष्यात्मक कला प्रकारातील मुलभुत फरक स्पष्ट करा.
 - ब) नाटक व खेळ या दोन्ही संकल्पनेतील साम्य भेद स्पष्ट करा.
 - क) नाट्याच्या अभिनयासाठी भाषा / संवाद, आवाज, शरीर या साधनांचा कशा प्रकारे उपयोग होतो.
3. टिपा लिहा कोणतेही दोन. 10
 - अ) रसोत्कर्ष
 - ब) नाट्य संघर्ष
 - क) नाट्यसंहीता- एक नाट्य निर्मितीचा घटक.

4. थोडक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच.

- अ) कथाबीज या संकल्पनेची व्याख्या लिहा.
- ब) स.न. 1843 या सालाचे मराठी रंगभूमीवरील महत्व काय?
- क) व्यावसायिक व हौशी रंगभूमी यातील आर्थिक फरक कोणता?
- ड) समाजातील बालकांचे, कामगारांचे प्रश्न तसेच समस्या मांडण्यासाठी कोणत्या रंगभूमीचा आधार घेण्यात येतो?
- इ) मराठी रंगभूमीचे आश्रयदाते कोण होते?
- फ) नाट्य निर्मितीच्या प्रक्रीयेत नाट्य दृष्ट्यातील स्थळ, काळ, वेळ कोणत्या तंत्राद्वारे प्रत्यक्षात दर्शविण्यात येते ?
- ग) लेखकाने लिहिलेले नाटक प्रत्यक्षात, प्रेक्षकांसमोर नेण्यासाठी कोणत्या घटकांची प्रामुख्याने मदत होते?

Seat Number

सकाळ - 017

--	--	--	--	--	--

GROUP E : HISTORY : HIS-G-111
History of Indian Freedom Movement (1857-1905)
(11214)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question no. 1 & 2 are compulsory.
5. Write **any two** question from question no 3 to 5.
6. All question carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Answer the following question in two sentences **Any five.** 10
 - i) Which governor-general abolished the 'Sati system'? And when?
 - ii) Who was the first voiceroy in India?
 - iii) What was the proposed date of 1857 revolt?
 - iv) Who founded the 'Satya Shodak Samaj'?
 - v) Who founded the Dispersed class mission?
 - vi) Write the names of two institutions founded by Pandita Ramabai?
 - vii) Where was the first conference of Indian National congress held?
 - viii) What was the aim of Partition of Bengal?
2. Write short notes on **any two** of the following? 10
 - i) Impact of the British Policies on social life in India.
 - ii) V.D. Savarkar.
 - iii) First conference of Indian National congress 1885.
3. Explain the various factors responsible for the revolt of 1857? 10
4. Describe the achievements of Mahatma pule? 10
5. Explain the causes of the foundation of the Indian National congress? 10

सकाळ - 017

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 सोडविणे आवश्यक आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 व 5 मधून कोणतेही दोन सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) भारतातील कोणत्या गव्हर्नर-जनरलने सतीची प्रथा बंद केली? आणि केव्हा?
 - 2) भारताचा पहिला व्हाईसरॉय कोण होता?
 - 3) 1857 च्या उठावाची नियोजित तारीख कोणती होती?
 - 4) सत्यशोधक समाजाची स्थापना कोणी केली?
 - 5) डिस्फ्रेड क्लास मिशनची स्थापना कोणी केली?
 - 6) पंडिता रमाबाई यांनी स्थापन केलेल्या दोन संस्थांची नावे लिहा?
 - 7) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे पहिले अधिवेशन कोठे भरले होते?
 - 8) बंगालच्या फाळणीचा हेतु काय होता?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर संक्षिप्त टिपा लिहा. 10
 - 1) ब्रिटिश धोरणाचे भारताच्या सामाजिक जीवनावर झालेले परिणाम.
 - 2) वि. दा. सावरकर.
 - 3) काँग्रेसचे पहिले अधिवेशन 1885.
3. 1857 च्या उठावास कारणीभूत झालेले विविध घटक स्पष्ट करा. 10
4. महात्मा फूले यांच्या कामगिरीचे वर्णन करा? 10
5. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेची कारणे सांगा? 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP F : GEOGRAPHY : GG-G-101
Physical Geography - I (New)
(11515)

P. Pages : 4

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All question are compulsory.
5. Figure to the right indicate full marks.
6. Question no. 2, 3, 4 and 5 will have internal options solve **any one** question for each questions.
7. Draw neat sketches and diagram wherever necessary.
8. Use of map stencil is allowed.

1. a) Fill in the blanks with suitable words. 3
- i) The difference between the Indian Standard time and Greenwich time is -----
 - ii) The water bodies covered ----- percent of the total area of the earth surface.
 - iii) The $23\frac{1}{2}^{\circ}$ north latitude is called -----.
- b) Choose the appropriate alternative from those given below and rewrite the correct sentence. 3
- i) Delta is formed by -----

a) Depositional work of wind	b) Erosional work of wind
c) Depositional work of river	d) Erosional work of river
 - ii) The parallel of $23\frac{1}{2}^{\circ}$ south is called -----

a) Tropic of Capricorn	b) Antarctic Circle
c) Arctic Circle	d) Tropic of Cancer
 - iii) ----- process is associated with chemical weathering.

a) Exfoliation	b) Oxidation
c) Frost action	d) None of these

c) Match the pairs.

i) Marble	Volcanic rock
ii) Granite	Sedimentary rock
	Metamorphic rock

2

2. Write short answer **any four**.

8

- 1) What is revolution of the Earth.
- 2) Draw a diagram to show the 'V' shaped valley.
- 3) Define weathering.
- 4) Define the volcano.
- 5) Draw with well labelled diagram of Mushroom rock.
- 6) What is Sial?

OR

- 1) Define earthquake.
- 2) Write the types of weathering.
- 3) What is meant by latitude?
- 4) Draw a suitable diagram of the waterfall.
- 5) What is rotation of the earth?
- 6) What is Mohorovicic discontinuity?

3. Give the answer in brief **any two**

8

- 1) Describe any two landforms formed by erosional work of river.
- 2) Describe in brief the mechanical weathering.
- 3) Explain in brief the standard time.

OR

- 1) Briefly describe any two landforms associated with depositional work of wind.
- 2) Explain any four effect of earthquake.
- 3) Explain the effects of revolution of the Earth.

4. Explain / Describe in brief. **any two**

8

- 1) Describe in brief the sedimentary rock.
- 2) What is weathering? Briefly describe the chemical weathering.
- 3) Explain in brief the types of Volcano.

OR

- 1) Explain in brief the earth crust.
- 2) Write two landforms associated with the deposition of river.
- 3) Give the characteristics of igneous rock.

5. Explain the Wegnar's continental drift theory.

OR

8

Write a geographical essay on the interior of the Earth.

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
7. प्रश्न क्र. 2, 3, 4 आणि 5 यांना अंतर्गत पर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नांचा कोणताही एकच पर्याय सोडवा.
8. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
9. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. 3
 - i) ग्रीनीच वेळ व भारतीय प्रमाण वेळेत ----- फरक आहे.
 - ii) पृथ्वीच्या पृष्ठभागाचे ----- टक्के क्षेत्र पाण्याने व्यापलेले आहे.
 - iii) $23\frac{1}{2}^{\circ}$ उत्तर अक्षवृत्तास ----- म्हणतात.
- ब) पुढील विधानांसाठी खाली दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा व वाक्य पुन्हा लिहा. 3
 - i) त्रिभुज प्रदेशाची निर्मिती ----- मुळे होते.

अ) वाऱ्याच्या संचयन कार्यामुळे	ब) वाऱ्याच्या खनन कार्यामुळे
क) नदीच्या संचयन कार्यामुळे	ड) नदीच्या खनन कार्यामुळे
 - ii) $23\frac{1}{2}^{\circ}$ दक्षिण अक्षवृत्त कोणत्या नावाने ओळखले जाते.

अ) मकरवृत्त	ब) अंटार्क्टिक वृत्त
क) आर्क्टिक वृत्त	ड) कर्कवृत्त
 - iii) ----- ही प्रक्रिया रासायनिक विदारणाशी निगडित आहे.

अ) पापुद्रे सुटण्याची क्रिया	ब) ऑक्सीडेशन
क) पाणी गोठण्याची क्रिया	ड) यापैकी नाही
- क) जोड्या लावा. 2

i) संगमरवर	ज्वालामुखीय खडक
ii) ग्रॅनाईट	स्तरीत खडक
	रूपांतरित खडक

2. थोडक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही चार

8

- 1) पृथ्वीचे परिभ्रमण म्हणजे काय?
- 2) 'V' आकाराची दरी दर्शविणारी आकृती काढा.
- 3) विदारणाची व्याख्या द्या.
- 4) ज्वालामुखीची व्याख्या सांगा.
- 5) भूछत्र खडकाची आकृती काढून योग्य ती नावे द्या.
- 6) सियाल म्हणजे काय?

किंवा

- 1) भूकंपाची व्याख्या लिहा.
- 2) विदारणाचे प्रकार लिहा.
- 3) अक्षवृत्त म्हणजे काय?
- 4) धबधब्याची सुबक आकृती काढा.
- 5) पृथ्वीचे परीवलन म्हणजे काय?
- 6) मोहोराव्हिसीक विखंडत्व म्हणजे काय?

3. थोडक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही दोन

8

- 1) नदीच्या खनन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या कोणत्याही दोन भूरूपांचे वर्णन करा.
- 2) कायीक (यांत्रिक) विदारणाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 3) प्रमाणवेळेचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा.

किंवा

- 1) वाऱ्याच्या संचयन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या दोन भूरूपांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 2) भूकंपाचे कोणतेही चार परिणाम स्पष्ट करा.
- 3) पृथ्वीच्या परीभ्रमणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

4. थोडक्यात स्पष्टीकरण / वर्णन करा. कोणतेही दोन

8

- 1) स्तरीत खडकाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 2) विदारण म्हणजे काय? रासायनिक विदारणाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 3) ज्वालामुखीचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

- 1) पृथ्वीच्या भूकवचाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- 2) नदीच्या संचयन कार्यामुळे तयार होणाऱ्या कोणत्याही दोन भूरूपांचे वर्णन करा.
- 3) अग्निजन्य खडकाची वैशिष्ट्ये सांगा.

5. वेगनरचा खंडवहन सिध्दान्त स्पष्ट करा.

8

किंवा

पृथ्वीच्या अंतरंगावर भौगोलिक निबंध लिहा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP F : MUSIC : MUS-G-101 : MUSIC
 भारतीय कंठसंगीत
 (11611)

P. Pages : 1

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
5. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

1. अभ्यासक्रमातील भूप आणि भिमपलास रागाची संपूर्ण माहिती लिहा. 8
 किंवा
 अभ्यासक्रमातील कोणत्याही एका रागाचे स्वरलेखन लिहा (छोटा ख्याल)
2. खालीलपैकी कोणत्याही चार व्याख्या लिहा. 8

1) वादी-संवादी	2) आरोह-अवरोह.
3) सरगम गीत	4) नाद
5) लक्षणगीत	6) सम-काल
7) सप्तक	
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका वाद्याची माहिती लिहा. 8

1) तानपुरा	2) तबला	3) संवादिनी
------------	---------	-------------
4. पुढीलपैकी कोणतेही दोन ताल लिहून एकाची दुप्पट करा. 8

1) दादरा	2) झपताल
3) एकताल	4) त्रिताल
5. खालीलपैकी एका संगीतकाराचे सांगितिक योगदान लिहा. 8
 पं विष्णू दिगंबर पलुस्कर किंवा पं. विष्णू नारायण भातखंडे
 किंवा
 "प्रसार माध्यमांद्वारे संगीताचा प्रचार व प्रसार" विस्तृत लिहा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP H : DEFENCE & STRATEGIC STUDIES : DEF-G-111
War - I (12014) /
India's Defence Scenario (12015)

P. Pages : 4

War - I (12014)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. **1 and 2** are compulsory.
5. Write **any two** questions from Q. No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figure to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - i) What is mean by War Technique?
 - ii) Define War.
 - iii) Write any two war techniques.
 - iv) Write the two functions of war.
 - v) Write any two economic effects of war.
 - vi) Write any two the causes of war.
 - vii) Write any two natural resources affecting of War.
 - viii) Write any two sources of war.
2. Write short notes on **any two** of the following. 10
 - i) Morale.
 - ii) Effects of War.
 - iii) Economic determinants affecting on war.
3. Explain in detail the geographical factors affecting on war. 10
4. Explain in detail the principles of war. 10
5. Write your views on evolution of Indian war technique. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
 2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
 3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
 5. प्रश्न क्रमांक एक व दोन आवश्यक.
 6. प्रश्न क्रमांक तिन ते पाच मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-
1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) युद्ध तंत्र म्हणजे काय ?
 - 2) युद्धाची व्याख्या लिहा.
 - 3) कोणतीही दोन युद्ध तंत्र लिहा.
 - 4) युद्धाची दोन कार्ये लिहा.
 - 5) युद्धाचे कोणतेही दोन आर्थिक परिणाम.
 - 6) युद्धाची कोणतीही दोन कारणे लिहा.
 - 7) युद्धावर परिणाम करणाऱ्या कोणत्याही दोन नैसर्गिक संसाधनांची नावे लिहा.
 - 8) युद्धाची कोणतीही दोन साधने लिहा.
 2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा. 10
 - 1) मनोधैर्य.
 - 2) युद्धाचे परिणाम.
 - 3) युद्धावर परिणाम करणारे आर्थिक घटक.
 3. युद्धावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक सविस्तर स्पष्ट करा. 10
 4. युद्ध तत्त्वे सविस्तर स्पष्ट करा. 10
 5. भारतीय युद्ध तंत्राच्या उत्क्रांती बाबत आपले विचार मांडा. 10

India's Defence Scenario (12015)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from Q. No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figure to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - i) State the name of economic theory of Adam Smith.
 - ii) According to Mahatma Gandhi what are the fundamental principles of defence ?
 - iii) During the assimilation who was the king of the Kashmir ?
 - iv) When and where does the Kitchener college was established.
 - v) State Hitler opinion on Morale.
 - vi) When and where the Indian Army was established.
 - vii) When and where was the operation chinar was conducted.
 - viii) Who made the announcement of interim Government in India ? When ?
2. Write short notes on **any two** of the following. 10
 - i) Utility of Defence.
 - ii) Cease fire line.
 - iii) Recommendations of Indianization.
3. Explain in brief about Indo-Pak partition. 10
4. Describe the concept and scope of Defence. 10
5. Explain the co-relation between Defence studies and political science. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्रमांक एक व दोन आवश्यक.
6. प्रश्न क्रमांक तिन ते पाच मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहे.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) अँडम स्मिथ यांच्या आर्थीक सिध्दांताचे नाव सांगा.
 - 2) महात्मा गांधीजींच्या मते संरक्षणासाठी मुळतत्वे कोणती ?
 - 3) काश्मीर विलीनीकरणाच्या वेळेस असलेल्या काश्मीरच्या अधिपतीचे नांव सांगा.
 - 4) किचनेर कॉलेजची स्थापना केव्हा व कुठे झाली ?
 - 5) मनोधैर्याबाबत हिटलरचे मत सांगा.
 - 6) भारतीय सेनेची मुहूर्तमेढ केव्हा व कुठे झाली?
 - 7) ऑपरेशन चिनार केव्हा व कुठे राबविले गेले ?
 - 8) भारतात अंतरिम सरकार स्थापनेची घोषणा केव्हा व कोणी केली.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा. 10
 - 1) संरक्षणाची उपयोगिता.
 - 2) युध्दबंदी रेषा.
 - 3) हिंदीकरणाच्या शिफारशी.
3. भारत-पाकीस्तान विभागणी थोडक्यात सांगा. 10
4. संरक्षणाची संकल्पना आणि व्याप्ती स्पष्ट करा. 10
5. संरक्षणशास्त्र व राज्यशास्त्र यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP C : ECONOMICS : ECO-G-111

A) Principles of Economics - I (11014) /

B) Economy of Maharashtra Since 1981 - I (11015)

P. Pages : 4

A) Principles of Economics - I (11014)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 & 2 are compulsory.
5. Attempt **any two** questions from Q. No. 3 to 5.
6. Figure to the right indicate full marks.
7. Draw neat diagram wherever necessary.

1. Write answers in two sentences **any five**. 10
 - a) Define the wealth definition of economics.
 - b) State the definition of micro economics.
 - c) What is demand ?
 - d) What is Economic law ?
 - e) What is production function ?
 - f) What is capital ?
 - g) What is consumer's sovereignty ?
 - h) What is duopoly ?
2. Write short notes on **any two**. 10
 - a) Types of price elasticity of demand.
 - b) Characteristics of land.
 - c) Classification of market.
3. Explain the law of supply. 10
4. What is utility ? Explain the forms of utility. 10
5. What is monopoly ? Write characteristics of monopoly market. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
8. आवश्यक त्या ठिकाणी आकृती काढा.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - अ) संपत्तीवर आधारित अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.
 - ब) अंशलक्षी अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.
 - क) मागणी म्हणजे काय ?
 - ड) आर्थिक नियम म्हणजे काय ?
 - इ) उत्पादन फलन म्हणजे काय ?
 - फ) भांडवल म्हणजे काय ?
 - ग) उपभोक्त्याचे सार्वभौमत्व म्हणजे काय ?
 - ह) द्विविक्रेताधिकार म्हणजे काय ?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. 10
 - अ) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार.
 - ब) भूमी या उत्पादन घटकाची वैशिष्ट्ये.
 - क) बाजाराचे प्रकार.
3. पुरवठ्याचा सिध्दांत स्पष्ट करा. 10
4. उपयोगीता म्हणजे काय ? उपयोगीतेचे प्रकार स्पष्ट करा. 10
5. मक्तेदारी म्हणजे काय ? मक्तेदारी बाजाराची वैशिष्ट्ये लिहा. 10

B) Economy of Maharashtra Since 1981 - I (11015)**Time : Two Hours****Max. Marks : 40****Instructions to Candidates :**

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 & 2 are compulsory.
5. Attempt any two questions from Q. No. 3 to 5.
6. Figure to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five.** **10**
 - a) What is co-operative ?
 - b) What is Death Rate ?
 - c) What is literacy ? What is the literacy rate of Maharashtra ?
 - d) What is the Density of population in Maharashtra?
 - e) What is poverty ?
 - f) What is land holding ?
 - g) What is unemployment ?
 - h) Write long form of SEZ.
2. Write short note **any two.** **10**
 - a) Family welfare programme.
 - b) Sex Ratio in Maharashtra.
 - c) Co-operative movement.
3. Causes of high birth rate in Maharashtra. **10**
4. State the causes of farmer sordid in Maharashtra. **10**
5. State the causes of unemployment in Maharashtra. **10**

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 सोडविणे आवश्यक आहे.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - अ) सहकार म्हणजे काय ?
 - ब) मृत्युदर म्हणजे काय ?
 - क) साक्षरता म्हणजे काय ? महाराष्ट्रातील साक्षरता किती टक्के आहे.
 - ड) महाराष्ट्र राज्याची लोकसंख्येची घनता किती आहे.
 - इ) दारिद्र्य म्हणजे काय ?
 - फ) जमिनधारणा म्हणजे काय ?
 - ग) बेरोजगारी म्हणजे काय ?
 - ह) SEZ चे पूर्ण रूप लिहा.
2. टिपा लिहा कोणतेही दोन. 10
 - अ) कुटूंब कल्याण कार्यक्रम.
 - ब) महाराष्ट्रातील स्त्री-पुरुष प्रमाण.
 - क) सहकार चळवळ.
3. महाराष्ट्रातील जननदर जास्त असण्याची कारणे सांगा. 10
4. महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या हलाकीचे कारणे स्पष्ट करा. 10
5. महाराष्ट्रातील बेरोजगारीची कारणे विषद करा. 10

--	--	--	--	--	--

GROUP I : YOGIC SCIENCE : YOG-G-111

योगशास्त्राची ओळख (14514)

P. Pages : 1

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
 2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
 3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 4. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 5. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
1. श्वसन संस्थेची रचना व कार्य सविस्तर सांगा. 8
किंवा
अष्टांग योगामधील यम आणि नियम स्पष्ट करा.
 2. पचन संस्थेची रचना व कार्य सांगून पचन संस्थेची कार्यक्षमता वाढविणारी योगासने सांगा. 8
किंवा
योगशास्त्रातील समज गैरसमज सविस्तर स्पष्ट करा.
 3. आहाराची व्याख्या सांगून आहाराचे प्रकार सविस्तर सांगा. 8
किंवा
अंतस्थायी ग्रंथीतील शरीरातील स्थान व कार्य सांगा.
 4. टिपा लिहा कोणतेही दोन. 8
अ) विहार - दिनचर्या ब) प्राणायाम
क) प्रार्थना ड) सूर्यनमस्कार
 5. थोडक्यात उत्तरे द्या कोणतेही दोन. 8
अ) मानवी शरीरातील संस्थांची फक्त नावे सांगून शरीर सुदृढतेसाठी योगासनाचे महत्व विशद करा.
ब) अष्टांग योगाची थोडक्यात माहिती द्या.
क) योगाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या सांगा.
ड) योगाभ्यासासाठी उपयुक्त वातावरण आणि पोषाखाचे महत्व सांगा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP G : PSYCHOLOGY : PSY-G-111

A) Fundamentals of Psychology - I (11714) /

B) Personality Development & Positive Psychology - I (11715)

P. Pages : 4

A) Fundamentals of Psychology – I (11714)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Q. No. 1 & 2 are compulsory.
5. Write any **two** questions from Q. No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences any five. 10
 - a) What is the formula of behaviour?
 - b) What is experiment?
 - c) Define psychology?
 - d) What is personality?
 - e) State the classification of Jung?
 - f) What is projective technique?
 - g) Define creativity?
 - h) What is Mental age?
2. Write short notes on any two. 10
 - a) Behaviourism.
 - b) Career opportunity in psychology.
 - c) Structure and function of spinal cord.
3. Explain the misconception about personality? 10
4. Explain the structure and function of human brain. 10
5. What is mental retardation and Discuss the causes of M.R. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 अनिवार्य आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. 10
 - अ) वर्तनाचे सुत्र सांगा.
 - ब) प्रयोग म्हणजे काय?
 - क) मानसशास्त्राची व्याख्या सांगा.
 - ड) व्यक्तीमत्व म्हणजे काय?
 - इ) युंगचे वर्गीकरण सांगा.
 - फ) प्रक्षेपण तंत्र म्हणजे काय?
 - ग) सर्जनशीलतेची व्याख्या सांगा.
 - ह) मानसिक वय म्हणजे काय?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 10
 - अ) वर्तनवाद.
 - ब) मानसशास्त्रातील करीयर संधी.
 - क) मज्जारज्जूची रचना व कार्ये.
3. व्यक्तीमत्वाच्या गैरसमजूती स्पष्ट करा. 10
4. मानवी मेंदूची रचना व कार्ये स्पष्ट करा. 10
5. मतिमंदत्व म्हणजे काय ते सांगून कारणांची चर्चा करा. 10

B) Personality Development & Positive Psychology – I (11715)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Q. No. 1 & 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from Q. No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - a) What is personality?
 - b) State definition of heredity.
 - c) What is positive thoughts?
 - d) Define the communication.
 - e) What is verbal communication?
 - f) State the meaning of self concept.
 - g) Define the interpersonal relations.
 - h) What is the power of mind?
2. Write short notes on **any two**. 10
 - a) Misconceptions of personality.
 - b) Power of positive thinking.
 - c) Group discussion.
3. Discuss in detail about type theories of personality. 10
4. Explain in detail different types of communication. 10
5. What is interpersonal relations? Explain Johari window. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 अनिवार्य आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - अ) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय?
 - ब) अनुवंशाची व्याख्या सांगा.
 - क) सकारात्मक विचार म्हणजे काय?
 - ड) संप्रेषणाची व्याख्या लिहा.
 - इ) शाब्दिक संप्रेषण म्हणजे काय?
 - फ) स्व, संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
 - ग) आंतरव्यक्तिक संबंधाची व्याख्या करा.
 - ह) मनाची शक्ती म्हणजे काय?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. 10
 - अ) व्यक्तिमत्वाच्या गैरसमजूती.
 - ब) सकारात्मक विचारांचे सामर्थ्य.
 - क) समूहचर्चा.
3. व्यक्तिमत्वाच्या वर्गतत्व सिध्दांताची सविस्तर चर्चा करा. 10
4. संप्रेषणाचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. 10
5. आंतरव्यक्तिक संबंध म्हणजे काय? जोहारी गवाक्ष स्पष्ट करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP L : PHILOSOPHY : PHI-G-111
Western Ethics
(13314)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. **Section – I** is compulsory.
5. Attempt **any two** questions from Section – II.
6. All questions carry equal marks.

SECTION – I

1. Answer **any five** questions in two sentence each. 10
 - 1) Give the definition of Ethics.
 - 2) Give the meaning of Ethical Problem.
 - 3) 'Knowledge is virtue' Explain.
 - 4) What is meant by Hedonism?
 - 5) Give the definition of utilitarianism.
 - 6) What is meant by hypothetical imperatives?
 - 7) What is meant by 'Good will'?
 - 8) State the hedonic calculus given by Bentham.
2. Write notes on **any two** of the following. 10
 - 1) Moral Code (Rules)
 - 2) Conduct and character.
 - 3) Retributive theory of Punishment.
 - 4) Kant's categorical imperatives.

SECTION – II

3. Define ethics and examine its nature as a branch of Philosophy. 10
4. What is meant by Hedonism? State it's kinds and discuss the nature of psychological hedonism. 10
5. Explain fully the nature of Mill's utilitarian theory. 10
6. Do you agree with capital punishment? Discuss. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. विभाग पहिला सोडविणे आवश्यक आहे.
6. विभाग दोन मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

विभाग - पहिला

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोन वाक्यात लिहा. 10
 - 1) नीतिशास्त्राची व्याख्या करा.
 - 2) नैतिक समस्येचा अर्थ सांगा.
 - 3) 'ज्ञान म्हणजे सद्गुण' स्पष्ट करा.
 - 4) सुखवाद म्हणजे काय?
 - 5) उपयुक्ततावादाची व्याख्या करा.
 - 6) सोपाधिक आदेश म्हणजे काय?
 - 7) 'शुभ संकल्प' म्हणजे काय?
 - 8) बेंथॅमची सुखमापक परिमाणे सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 10
 - 1) नीतिसंहिता
 - 2) आचरण आणि चारित्र्य
 - 3) शिक्षा विषयक प्रतिशोध उपपत्ती
 - 4) कांटचा निरपेक्ष आदेश

विभाग - दुसरा

3. नीतिशास्त्राची व्याख्या द्या आणि तत्वज्ञानाची एक शाखा या दृष्टीने त्याच्या स्वरूपाचे परिक्षण करा. 10
4. सुखवाद म्हणजे काय? सुखवादाचे प्रकार सांगून मानसशास्त्रीय सुखवादाच्या स्वरूपावर चर्चा करा. 10
5. मिल्लच्या उपयुक्ततावादाचे स्वरूप पूर्णतया स्पष्ट करा. 10
6. देह दंडाशी तुम्ही सहमत आहात का? चर्चा करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 001 / 002

Group B.1 : Marathi : MAR-G-121

A) वाङ्मय प्रकार - कविता (काव्यसुधा) (10224) /

B) उपयोजित मराठी - II (10225)

P. Pages : 2

A) वाङ्मय प्रकार - कविता (काव्यसुधा) (10224)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. 'काव्य' म्हणजे काय? काव्याचे घटक स्पष्ट करा. 16
किंवा
प्रकाश किनगावकरांच्या कवितांतून ग्रामीण जीवन व्यक्त होते सोदाहरण स्पष्ट करा.
2. पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
अ) 'जिवंत सावली' कवितेतील कवीची अपेक्षा स्पष्ट करा.
ब) 'गोधड' कवितेतील प्रतिमा स्पष्ट करा.
क) 'स्टेज' कवितेतील आदिवासींचे दुःख स्पष्ट करा.
ड) 'कलहावर नांदणारे' कवितेतील कलहाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
इ) 'मुली' कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
3. अ) पुढीलपैकी कोणत्याही एका कवितेचे रसग्रहण करा. 6
1) गावाच्या आकाभोवती 2) हा सुन्न सनाटा
ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा. 6
1) 'जीवन कणहत होते' कवितेतील दुःख 2) 'सवाल' कवितेतील जीवनानुभव

सण - 001 / 002

1

P.T.O

B) उपयोजित मराठी - II
(10225)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) सांस्कृतिक पत्रव्यवहार व व्यावसायिक पत्रव्यवहार यांच्यातील साम्य व भेद स्पष्ट करा.
 - ब) तृतीय वर्ष अभियांत्रिकेच्या परीक्षेला बसलेल्या मित्राच्या आईस पत्र लिहा.
 - क) जिल्हा परिषद पुणे येथे कक्षाधिकारी पदासाठी अर्ज करा.
 - ड) वस्तीशाळेच्या ग्रंथालयासाठी पुस्तके व स्टेशनरी साहित्याची मागणी करणारे पत्र उदय बुक डेपो अमळनेर यांना लिहा.
2. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
 - अ) टिप्पणी म्हणजे काय? ते स्पष्ट करा.
 - ब) श्री. शांतीलाल सोनवणे यांच्या वीस दिवसांच्या वैद्यकीय रजेची टिप्पणी वरिष्ठांकडे पाठविण्यासाठी तयार करा.
 - क) महाविद्यालयातील शिक्षक - पालक सभेचे इतिवृत्त लिहा.
3. अ) पुढील उतारा शुध्द करून पुन्हा लिहा. 4

सिवचत्रपती आणी त्यांच्या कार्यातून निरमाण झालेली स्वराज्यमुल्य याविषयि अमात्यांचि विवेकाधिष्ठित नीष्ठा एवडी प्रभळ आहे की तीच्यामुळे त्यांचे विचार भावनेत संक्रांत झालेले आहेत.

 - ब) विराम चिन्हांचा वापर करून उतारा पुन्हा लिहा. 4

गर्दी प्रमाणापेक्षा वाढलीया आम्हांला संरक्षण द्या त्याशिवाय आम्ही लिलाव बोलणार नाही आम्ही वर्षभर काबाडकष्ट करून मरतो आम्हांला संरक्षण कोण देणार हणुमंतानं विचारलं
 - क) चौथे वर्ष वैद्यकीय परीक्षेच्या गुणवत्ता यादीत आलेल्या गुणवंत विद्यार्थ्यांच्या सत्कार समारंभाची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा. 4
 - ड) विराम चिन्हांचे प्रकार स्पष्ट करा. 4

Seat
No

--	--	--	--	--	--

Group B.1 : Urdu : URD-G-121

A) General - II (10424)

B) Functional and Applied - II (10425)

P.Pages : 2

A) General - II (10424)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

ہدایات: ۱۔ سوالیہ پرچے پر سیٹ نمبر کے علاوہ کچھ نہ لکھیے۔

۲۔ جوابات صرف کالے رنگ کے پین سے لکھیے۔ ترسیم اور شکل کیلئے یکساں قلم یا کالی H.B. پینسل استعمال کرے۔

۳۔ طلبہ کو یہ ہدایت دی جاتی ہے کہ انہیں جو اہیہ پیر کے علاوہ سپلی میٹ نہیں دیا جائے گا۔

۴۔ تمام سوالات لازمی ہیں۔

۵۔ تمام سوالات پر مساوی نمبر ہیں۔

۱۰

سوال ۱: رستم و سہراب کا مرکزی خیال بیان کیجئے۔

یا

شفیع مشہدی کا ڈرامہ، ”دولہہ کے بعد“ کا مرکزی خیال بیان کیجئے۔

۱۰

سوال ۲: انشائیہ نگاری کا آغاز و ارتقاء بیان کیجئے۔

یا

خواجہ حسن نظامی کی انشائیہ نگاری کی پر تبصرہ کیجئے۔

۱۰

سوال ۳: ”قائل کی ماں“ افسانہ پڑھنے کے بعد آپ نے کیا سبق حاصل کیا؟

یا

”خوش قسمت لڑکا“ یہ افسانہ ہمیں کیا درس دیتا ہے۔

۱۰

سوال ۴: افسانہ کا آغاز و ارتقاء تفصیلی بیان کیجئے۔

یا

اسم صفت ضمیر تعریف اور اقسام لکھیے۔

B) Functional and Applied - II (10425)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

هڊايات : ۱- سواليه ٻرڇر ٻر سڀڻ نمبر ڪر علاوہ ڪچھ نہ لکھيے۔

۲- جوابات صرف ڪال رنگ ڪر پڻ سڀڻ لکھيے۔ ترسيم اور شكل ڪيلے ڪيساں قلم يا ڪالي H.B. پڻسل استعمال ڪرے۔

۳- طلبه ڪو به هڊايت دي جاتي هڻ ڪر انھڻس جوابيه ٻرڇر ڪر علاوہ سڀلي ميٺ نهڻس ديا جائے گا۔

۴- تمام سوالات لازمي هڻ۔

۵- تمام سوالات ٻر مساوي نمبر هڻ۔

سوال ۱: گرمي ڪي چھڻسوں ميں اٻنر دوست ڪو مڻي آنر ڪي دعوت بذر ليوه خط دتجھے۔

سوال ۲: فرڊيڻگ ڏٻو سڀ ڪتابهڻ منگوانر ڪيلے يا ڪتب فروش سڀ ڪتابهڻ منگوانر ڪيلے مڊر ڪر نام خط لکھيے۔

سوال ۳: مندرجہ ذيل ميں ڪسي اڪي عنوان ٻر ۳۰ سٻروں ٻر مشتمل خط لکھيے۔

(۱) ميلے ڪي سير

(۲) ميرى ماں

(۳) ميں نر نماش دتجھي۔

سوال ۴: درج ذيل ميں ڪسي ۵ ڪي تعريف مع مثال لکھيے۔

(۱) مرآة النظر (۲) تشبہ (۳) تضاد

(۴) مبالغه (۵) لف و نشر (۶) تلميح

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP G : PSYCHOLOGY : PSY-G-121

A) Fundamentals of Psychology - II (11724) /

B) Personality Development and Positive Psychology - II (11725)

P. Pages : 4

A) Fundamentals of Psychology - II (11724)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Que. No. 1 & 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from Que. No. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences only **any five**. 10
 - 1) Which type of research is motivated by Herman Ebbinghaus?
 - 2) What is storage?
 - 3) What are the types memory?
 - 4) Why the double approach avoidance conflict is emerged?
 - 5) State the meaning of emotion?
 - 6) What is Emotional Quotient?
 - 7) What is mean by attention?
 - 8) What are the types of attention?
2. Write short notes on **any two**. 10
 - 1) Thorndike's Laws of learning.
 - 2) Recall.
 - 3) Recognition.
3. What is insightful learning? Describe the Kohler's Experiment. 10
4. Define motivation. Describe in detail about physiological motives. 10
5. Define attention. Explain with examples the external determinants of attention. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 अनिवार्य.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यांत उत्तरे लिहा. 10
 - 1) हर्मन एबिंगहॉस यांनी कोणत्या संशोधनाला चालना दिली?
 - 2) साठवण म्हणजे काय?
 - 3) स्मृतीचे प्रकार कोणते?
 - 4) द्विधा प्रगमन वर्जन संघर्ष कां निर्माण होतो?
 - 5) भावनेचा अर्थ काय?
 - 6) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय?
 - 7) अवधान कशाला म्हणतात?
 - 8) अवधानाचे प्रकार कोणते?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा. 10
 - 1) थॉर्नडाईकचे अध्ययनाचे नियम.
 - 2) प्रत्यावाहन.
 - 3) प्रत्याभिज्ञान.
3. मर्मदृष्टीमूलक अध्ययन म्हणजे काय ते सांगून कोहलारच्या प्रयोगाचे वर्णन करा. 10
4. प्रेरणेची व्याख्या सांगून शारीरिक प्रेरणांची सविस्तर चर्चा करा. 10
5. अवधानाची व्याख्या सांगून अवधानाची बाह्य नियामके उदाहरणांसह स्पष्ट करा. 10

B) Personality Development and Positive Psychology - II (11725)**Time : Two Hours****Max. Marks : 40****Instructions to Candidates :**

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Que. No. 1 & 2 are compulsory.
5. Write **any two** question from Que. No. 3 to 5.
6. All question carry equal marks.
7. Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following question in two sentences only **any five**. 10
 - a) What is emotion?
 - b) What is Stress.
 - c) Define Time Management.
 - d) What is Goal Setting?
 - e) State two direct ways of problem solving.
 - f) State two principles of Mental Health.
 - g) State the steps of Goal Setting.
 - h) State two types of Pranayam.

2. Write short notes on **any two**. 10
 - a) Self Hypnotism.
 - b) Mental Health.
 - c) Time Management.

3. Explain the types of stress and effect of stress. 10

4. Discuss in detail about IQ and EQ. 10

5. What is conflict and explain its types. 10

मराठी रूपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 अनिवार्य.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी दोन वाक्यांत उत्तरे द्या. 10
 - अ) भावना म्हणजे काय?
 - ब) ताण म्हणजे काय?
 - क) वेळेच्या नियोजनाची व्याख्या सांगा?
 - ड) ध्येय निश्चिती म्हणजे काय?
 - इ) समस्या सोडविण्याचे दोन प्रत्यक्ष मार्ग सांगा?
 - फ) मानसिक आरोग्याची दोन तत्वे सांगा?
 - ग) ध्येय निश्चितीचे टप्पे सांगा?
 - ह) प्राणायामाचे दोन प्रकार सांगा?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 10
 - अ) स्व-संमोहन.
 - ब) मानसिक आरोग्य.
 - क) वेळेचे व्यवस्थापन.
3. मानसिक ताणाचे प्रकार आणि परिणाम स्पष्ट करा. 10
4. बुद्धीगुणांक आणि भावनिक गुणांक यांवर चर्चा करा. 10
5. संघर्ष म्हणजे काय ते सांगून त्याचे प्रकार सांगा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 007

GROUP A : CENG-121
Compulsory English - II
(10124)

P. Pages : 3

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions are compulsory.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any one of the following questions in about 100 words. 6
 - a) Attempt a character sketch of Swami's parents in the story "A Hero".
 - b) Discuss the plight of Ramu when he grew old in the story "An Intelligent Boy"
2. Read the following passage and answer the questions in one or two sentences each. 6

I was by then a little tired of the rural scene, so I decided to film this story of decadent feudalism. For exteriors for this story, we needed a crumbling nineteenth century nobleman's palace and found a magnificent one in Murshidabad, right on the bank of the river Padma. But there was also a lot of studio interiors to do, and little did we realize that the place where we had committed ourselves to shoot them was also in a state of object decay. As a result we constantly found ourselves in the position of wanting to do things for which the means were just not there. The music room itself, where the nobleman held his soirees, was the largest set we had ever built and having built it, we found that it called for overhead shots from a crane.

Questions :

- a) What was the subject of Satyajit Ray's new film ?
- b) What did Satyajit Ray need for his story ?
- c) Where did Satyajit Ray find his location ?
- d) How was the place where Satyajit Ray had committed to shoot ?
- e) What was needed for the shooting in the 'Music Room' ?
- f) Do you bring a change in your work when you are tired ?

3. Attempt any two of the following questions in about 50 words each.

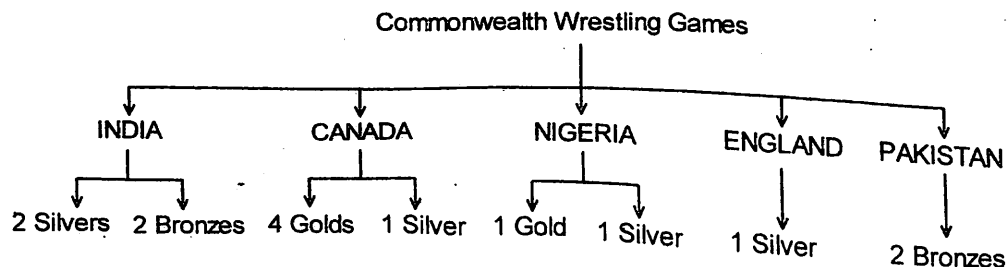
6

- a) How does Indianized English create humour in the poem "Very Indian Poem in Indian English"?
- b) Analyse the theme of the poem, "Send My Boy to School".
- c) Why does the poetess call her father 'a model man' in the poem "Tribute to Papa"?
- d) What are common qualities of papa described in the poem "Tribute to Papa".

4. A) Answer the following questions as per the instructions given below.

- a) Direct your friend Rohini/Ramesh to make a call from her/his mobile to her/his father. 3
- b) Frame the sentences expressing your interest. Use the following words. My country, bread, playing chess. 3
- c) Describe your friend by paying attention to his/her name, physical features, and qualities. 3

B) Look at the following diagram and transfer the information into verbal form. 7

5. A) Fill in the blanks by using correct pronouns and articles any three.

3

- a) It seemed to be much safer place (a/an)
- b) feet stuck to the ground (His/Her)
- c) Are really very sleepy ? (you/they)
- d) He had become..... burden. (a/the)
- e) They started on..... journey (their/our)

B) Correct the following sentences any three.

3

- a) His classmates looking at him with respect.
- b) Shyamu was on a fix.
- c) Then Ramu would come back at tell the people.
- d) I shall have at bring you here.
- e) Swami threw himself on his bed or pulled the blanket over his face.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 008 / 009

Group B.2 : Hindi : HIN-G-121

A) सामान्य (Hindi General) - II (10524) /

B) प्रयोजनमूलक हिंदी - II (10525)

P. Pages : 3

A) सामान्य (Hindi General) - II (10524)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ ना लिखे ।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच.बी. पेन्सिल का ही उपयोग किजिए ।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहिं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें ।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 10
 - क) नासिरा शर्मा ने 'पाँचवा बेटा' कहानी में कौनसी संवेदना व्यक्त की है?
 - ख) हरिशंकर परसाई ने फोनवाले लोगों के कितने प्रकार बताएँ हैं?
 - ग) 'आवाज का नीलाम' एकांकी में समाज की किस वास्तविकता का चित्रण किया है?
 - घ) 'ठंडक' कहानी में व्यक्त विचारों पर प्रकाश डालिए।
2. निम्नलिखित में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। 10
 - 1) 'विरासत' कविता में दलितों के सम्बन्धों में कौनसी वेदना व्यक्त की है?
 - 2) 'यंत्र की यंत्रणा' कविता में चंद्रसेन विराट ने जीवन के किस तथ्य पर प्रकाश डाला है?
 - 3) प्रभा खेतान ने 'बोलो माँ' कविता में माँ के प्रति क्या भावना व्यक्त की है?
 - 4) कीर्ति चौधरी 'कार्यक्रम' कविता में मनुष्य को क्या संदेश दिया है?

सण - 008 / 009

1

P.T.O

3. निम्नलिखित अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

अ) जिन्दगी की जिम्मेदारी कोई डरावनी चीज नहीं है, वह आनन्द से ओत-प्रोत है, बशर्ते कि ईश्वर की रची हुई जीवन की सरल योजना को ध्यान में रखते हुए अनुपयुक्त वासनाओं को दबाकर रखा जाए। 5

अथवा

किसी के घर का मुंडन हो, छठी हो, जनेऊ हो, शादी या गमी, बुआ पहुँच जाती और फिर छाती फाड़कर काम करती, मानो वे दूसरों के घर में नहीं अपने ही घर में काम कर रही हो।

आ) उमर है लगभग पचपन साल की पेशा से प्राइमरी स्कूल का मास्टर था तनखा भी तीस रुपये, सो भी नहीं मिली मुश्किल से काटे हैं एक नहीं, दो नहीं, नौ नौ महीने। 5

अथवा

ले-लेकर उत्कोच खड़े कर लिए महल कोठी बँगले वैभवता का नाच हो रहा उनके चरणों में छन-छन साफ वस्त्र हैं पहिने लेकर अंतर काले-काले हैं जान-जान अनजान बने ये बनते भोले-भाले हैं।

4. पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

अ) अरुण/अरुणा देसाई, प्रभात कॉलोनी पारोला से अपने मित्र राकेश / रागिनी त्रिपाठी सिडको कॉलोनी औरंगाबाद के नाम नववर्ष के उपलक्ष्य में शुभ कामना पत्र लिखता / लिखती है। 5

अथवा

मोहन। मोहिनी जोशी, 27 लक्ष्मीनगर धुलियाँ से अपने मित्र सागर / सोनिया वेद, गाडगे बिल्डींग, कोल्हापुर के नाम दीपावली के उपलक्ष्य में शुभ कामना पत्र लिखता / लिखती है।

आ) निम्नलिखित अंग्रेजी अथवा मराठी परिच्छेद का सरल हिंदी में अनुवाद कीजिए। 5

And also in a moment his heart responded thrillingly to this strange mood. A strong impulse moved him to battle with his desperate fact. He would pull himself out of the mire, he would make a man of himself again, he would conquer the evil that had enslaved him. There was time, he was young. Yet he would resurrect his old eager ambitious and pursue them without faltering.

अथवा

आणि त्याच क्षणी त्यांच्या हृदयात एका अदभूत आशेने उचल घेतली. आपल्या निराशामय वास्तवाशी दोन हात करण्याच्या तीव्र इच्छेने तो भारून गेला. या चिखलातून त्याने स्वतःला वर काढायलाच हवे. त्यामधून पुन्हा माणूस घडवायला हवा त्याला गुलाम बनवणाऱ्या वाईट गोष्टीवर विजय मिळवणार होता तो वेळ अजून ही गेली नव्हती. अजून तो जवान होता. तो आपल्या पूर्वीच्या महत्वाकांक्षाचे पुनरुज्जीवन करणार होता. आणि न अडखळता त्या पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करणार होता.

B) प्रयोजनमूलक हिंदी - II (10525)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ न लिखे ।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच.बी. पेन्सिल का ही उपयोग किजिए ।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहीं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें ।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. प्रयुक्ति की परिभाषा देते हुए वाणिज्यिक एवं वैज्ञानिक प्रयुक्तियों का परिचय दीजिए। 10
2. अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए। 5
 1. देवनागरी लिपि चिह्नों - विसर्ग एवं हल्चिह्नों का परिचय दीजिए।
 2. अवतरण एवं कोष्ठक का परिचय दीजिए।
- आ) निम्नलिखित संख्याओं की गणिती प्रक्रिया को अक्षरों में लिखिए। 5

1) 7.8	2) 90
3) 45%	4) $\frac{6}{240}$
5) 5 X 2	
3. अ) निम्नलिखित अंग्रेजी वाक्यांशों में से किन्ही तीन के हिंदी पर्यायवाची वाक्यांश लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए। 6

1) Fair Copy of the latter.	2) Highly objectionable.
3) Jurisdiction.	4) Please discuss.
5) Qualified.	
- आ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक पदनाम सूचक शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए। 4

1) Auditor	2) Chancellor
3) Registrar	4) Supervisor
4. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर रिपोर्ट लेखन कीजिए। 10
 1. महाविद्यालय में आयोजित स्वतंत्रता-दिवस समारोह।
 2. महाविद्यालय में आयोजित राज्यस्तरीय वाद-विवाद प्रतियोगिता समारोह।

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 008 / 009

Group B.2 : Hindi : HIN-G-121

A) सामान्य (Hindi General) - II (10524) /

B) प्रयोजनमूलक हिंदी - II (10525)

P. Pages : 3

A) सामान्य (Hindi General) - II (10524)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ ना लिखे।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच.बी. पेन्सिल का ही उपयोग किजिए।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहीं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

10

- क) नासिरा शर्मा ने 'पाँचवा बेटा' कहानी में कौनसी संवेदना व्यक्त की है?
- ख) हरिशंकर परसाई ने फोनवाले लोगों के कितने प्रकार बताएँ हैं?
- ग) 'आवाज का नीलाम' एकांकी में समाज की किस वास्तविकता का चित्रण किया है?
- घ) 'ठंडक' कहानी में व्यक्त विचारों पर प्रकाश डालिए।

2. निम्नलिखित में से किन्ही दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

10

- 1) 'विरासत' कविता में दलितों के सम्बन्धों में कौनसी वेदना व्यक्त की है?
- 2) 'यंत्र की यंत्रणा' कविता में चंद्रसेन विराट ने जीवन के किस तथ्य पर प्रकाश डाला है?
- 3) प्रभा खेतान ने 'बोलो माँ' कविता में माँ के प्रति क्या भावना व्यक्त की है?
- 4) कीर्ति चौधरी 'कार्यक्रम' कविता में मनुष्य को क्या संदेश दिया है?

सण - 008 / 009

1

P.T.O

3. निम्नलिखित अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

अ) जिन्दगी की जिम्मेदारी कोई इरावनी चीज नहीं है, वह आनन्द से ओत-प्रोत है, बशर्ते कि ईश्वर की रची हुई जीवन की सरल योजना को ध्यान में रखते हुए अनुपयुक्त वासनाओं को दबाकर रखा जाए।

5

अथवा

किसी के घर का मुंडन हो, छठी हो, जनेऊ हो, शादी या गमी, बुआ पहुँच जाती और फिर छाती फाड़कर काम करती, मानो वे दूसरों के घर में नहीं अपने ही घर में काम कर रही हो।

आ) उमर है लगभग पचपन साल की
पेशा से प्राइमरी स्कूल का मास्टर था
तनखा भी तीस रूपये, सो भी नहीं मिली
मुश्किल से काटे हैं
एक नहीं, दो नहीं, नौ नौ महीने।

5

अथवा

ले-लेकर उत्कोच खड़े कर लिए महल कोठी बँगले
वैभवता का नाच हो रहा उनके चरणों में छन-छन
साफ वस्त्र हैं पहिने लेकर अंतर काले-काले हैं
जान-जान अनजान बने ये बनते भोले-भाले हैं।

4. पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

अ) अरुणा/अरुणा देसाई, प्रभात कॉलोनी पारोला से अपने मित्र राकेश / रागिनी त्रिपाठी सिडको कॉलोनी औरंगाबाद के नाम नववर्ष के उपलक्ष्य में शुभ कामना पत्र लिखता / लिखती है।

5

अथवा

मोहन। मोहिनी जोशी, 27 लक्ष्मीनगर धुलियाँ से अपने मित्र सागर / सोनिया वेद, गाडगे बिल्डींग, कोल्हापुर के नाम दीपावली के उपलक्ष्य में शुभ कामना पत्र लिखता / लिखती है।

आ) निम्नलिखित अंग्रेजी अथवा मराठी परिच्छेद का सरल हिंदी में अनुवाद कीजिए।

5

And also in a moment his heart responded thrillingly to this strange mood. A strong impulse moved him to battle with his desperate fact. He would pull himself out of the mire, he would make a man of himself again, he would conquer the evil that had enslaved him. There was time, he was young. Yet he would resurrect his old eager ambitious and pursue them without faltering.

अथवा

आणि त्याच क्षणी त्यांच्या हृदयात एका अदभूत आशेने उचल घेतली. आपल्या निराशामय वास्तवाशी दोन हात करण्याच्या तीव्र इच्छेने तो भारून गेला. या चिखलातून त्याने स्वतःला वर काढायलाच हवे. त्यामधून पुन्हा माणूस घडवायला हवा त्याला गुलाम बनवणाऱ्या वाईट गोष्टीवर विजय मिळवणार होता तो वेळ अजून ही गेली नव्हती. अजून तो जवान होता. तो आपल्या पूर्वीच्या महत्वाकांक्षाचे पुनरुज्जीवन करणार होता. आणि न अडखळता त्या पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करणार होता.

B) प्रयोजनमूलक हिंदी - II (10525)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचनाएँ :-

1. प्रश्न पुस्तिकापर आसन क्रमांक के अलावा कुछ ना लिखे।
2. ग्राफ या आकृती निकालने के लिए पेपर छुडाते वक्त काले स्याही का पेन अथवा काली एच्.बी. पेन्सिल का ही उपयोग किजिए।
3. अतिरिक्त पुरवनी नहीं दी जाएगी इस बात का विद्यार्थी ध्यान रखें।
4. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
5. दाहिनी ओर प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. प्रयुक्ति की परिभाषा देते हुए वाणिज्यिक एवं वैज्ञानिक प्रयुक्तियों का परिचय दीजिए। 10
2. अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक का उत्तर लिखिए। 5
 1. देवनागरी लिपि चिह्नों - विसर्ग एवं हल्चिह्नों का परिचय दीजिए।
 2. अवतरण एवं कोष्ठक का परिचय दीजिए।
- आ) निम्नलिखित संख्याओं की गणिती प्रक्रिया को अक्षरों में लिखिए। 5

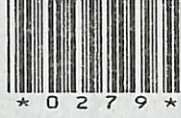
1) 7.8	2) 90
3) 45%	4) $\frac{6}{240}$
5) 5 x 2	
3. अ) निम्नलिखित अंग्रेजी वाक्यांशों में से किन्ही तीन के हिंदी पर्यायवाची वाक्यांश लिखकर वाक्य में प्रयोग कीजिए। 6

1) Fair Copy of the latter.	2) Highly objectionable.
3) Jurisdiction.	4) Please discuss.
5) Qualified.	
- आ) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक पदनाम सूचक शब्दों के हिंदी पर्यायवाची शब्द लिखिए। 4

1) Auditor	2) Chancellor
3) Registrar	4) Supervisor
4. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर रिपोर्ट लेखन कीजिए। 10
 1. महाविद्यालय में आयोजित स्वतंत्रता-दिवस समारोह।
 2. महाविद्यालय में आयोजित राज्यस्तरीय वाद-विवाद प्रतियोगिता समारोह।

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP B.2 : SANSKRIT : SAN-G-121

स्वप्नवासवदत्तम्

(10824)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.

1. कोणत्याही दोहोंचे मराठीत भाषांतर करा.
Translate in Marathi any two

10

- 1) रूपश्रिया समुदितां गुणतश्च युक्तां
लब्ध्वा प्रियां मम तु मन्द इवाद्य शोकः ।
पूर्वाभिघातसरुजो ऽप्यनुभूतदुःखः
पद्मावतीमपि तथैव समर्थयामि ॥
- 2) अनाहारे तुल्यः प्रततरुदितक्षामवदनः
शरीरे संस्कारं नृपतिसमदुःखं परिवहन् ।
दिवा वा रात्रौ वा परिचरति यत्नैर्नरपतिं
नृपः प्राणान् सद्यस्त्यजति यदि तस्याप्युपरमः ॥
- 3) पद्मावती नरपतेर्महिषी भवित्री
दृष्ट्वा विपत्तिरथ यैः प्रथमं प्रदिष्टा ।
तत्प्रत्ययात् कृतमिदं न हि सिद्धवाक्या-
न्युत्क्रम्य गच्छति विधिः सुपरीक्षितानि ॥

2. कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण करा.
Write the reference to the context of any two of the following.

8

- 1) अहो ! अकरुणाः खलु ईश्वराः मे ।

- 2) तस्मिन् सर्वमधीनं हि यत्राधीनो नराधिपः ।
- 3) महान् खल्वार्ययौगन्धरायणस्य प्रतिज्ञाभारो मम दर्शनेन निष्फलः संवृत्तः ।

3. स्वप्नवासवदत्तातील 'उदयनाचे' व्यक्तिमत्व स्पष्ट करा.
Explain the character of 'उदयन' in 'स्वप्नवासवदत्तम्'

12

अथवा / OR

'स्वप्नवासवदत्तम्' च्या संदर्भात भासाची लेखनशैली विशद करा.
Write about the writing style of 'भास' in the context of 'स्वप्नवासवदत्तम्'

4. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.
Write short notes on any two of the following.

10

- 1) प्रमदवनप्रसङ्गः ।
- 2) यौगन्धरायणः ।
- 3) पद्मावत्याः शीर्षवेदना ।

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP J : SOCIOLOGY : SOC-G-121
Introduction to Sociology - II
(12824)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write any two question from Question No. 3 to 5.
6. All question carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences any five. 10
 - 1) What is Religion?
 - 2) What is closed stratification?
 - 3) State the meaning of social changes.
 - 4) What is social control?
 - 5) Define marriage.
 - 6) State the meaning of family.
 - 7) What is social mobility?
 - 8) What is Deviance?
2. Write short notes on any two of the following. 10
 - 1) Open Stratification
 - 2) Types of Social Control
 - 3) Technological factor of Social Change.
3. Write the functions of Religion. 10
4. Discuss the Agencies of Social control. 10
5. Explain the importance of Information Rights. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 अनिवार्य.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) धर्म म्हणजे काय?
 - 2) बंदिस्त स्तरीकरण म्हणजे काय?
 - 3) सामाजिक परिवर्तनाचा अर्थ सांगा.
 - 4) सामाजिक नियंत्रण म्हणजे काय?
 - 5) विवाहाची व्याख्या द्या.
 - 6) कुटुंबाचा अर्थ सांगा.
 - 7) सामाजिक गतिशीलता म्हणजे काय?
 - 8) सामाजिक विचलन म्हणजे काय?
2. टिपा लिहा कोणत्याही दोन. 10
 - 1) खुले स्तरीकरण.
 - 2) सामाजिक नियंत्रणाचे प्रकार.
 - 3) तांत्रिक घटक व सामाजिक परिवर्तन.
3. धर्माची कार्ये लिहा. 10
4. सामाजिक नियंत्रणाच्या साधनांची चर्चा करा. 10
5. माहितीच्या अधिकाराचे महत्त्व स्पष्ट करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP B.3 : OPTIONAL ENGLISH : OENG-121
Optional English - II
(12424)

P. Pages : 2**Time : Two Hours****Max. Marks : 40****Instructions to Candidates :**

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions are compulsory.
5. Figures to the right indicate full marks.

1. Explain with examples the following figures of speech **any two**. **5**
 - i) Transferred Epithet .
 - ii) Anti - climax.
 - iii) Climax
 - iv) Epigram

2. Define and illustrate the following poetical terms **any four**. **10**
 - i) Dramatic Monologue.
 - ii) Blank Verse.
 - iii) Refrain
 - iv) Imagery
 - v) Free Verse.
 - vi) Symbolism

3. Write short answers of the following questions **any three**.

- i) Write a note on the salient features of the Ballad
- ii) Differentiate between the Ballad of Growth and the Ballad of Art.
- iii) What are the features of the Epic?
- iv) Write a note on the features of the Elegy.
- v) Explain the meaning and features of the satire.

4. a) Examine 'The Lady of Shalott' as a ballad.

10

OR

b) 'For the Fallen' as an elegy.

OR

c) Write short notes on the following **any two**.

- i) Comparison and contrast in 'The Beasts'.
- ii) Pictorial Quality in 'The Lady of Shalott'.
- iii) Write a note on description soldiers in 'For The Fallen'.
- iv) Picture of Human life in 'The Beasts'.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 016 / 017

GROUP D : POLITICAL SCIENCE : POL-G-121

A) Indian Constitution - II (11124) /

B) Local Self Government in Maharashtra - II (11125)

P. Pages : 4

A) Indian Constitution - II (11124)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from question no. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Write answer the following questions in two sentences, **any five**. **10**
 - i) Write any two Rights of Vice-President of India.
 - ii) State any two functions of Governor in states.
 - iii) Which are the Houses of Indian Parliament?
 - iv) Write any two functions of the speaker of Vidhansabha.
 - v) What is Judicial Activism?
 - vi) What is the role of Judiciary?
 - vii) State the two functions of State Public Service Commission.
 - viii) Write any two powers of Staff Selection Commission.
2. Write short notes on **any two** of the following. **10**
 - i) Prime - minister's position in Indian Minister.
 - ii) The Speaker of Lok Sabha.
 - iii) Union Public Service Commission.
3. Explain the powers and position of the President of India. **10**
4. 'Lok Sabha is more powerful house than Rājya Sabha', Comment. **10**
5. Discuss the powers and function of the Supreme Court in India. **10**

सण - 016 / 017

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही पाच 10
 - i) भारताच्या उपराष्ट्रपतीचे कोणतेही दोन अधिकार लिहा.
 - ii) घटक राज्यातील राज्यपालांची कोणतीही दोन कामे सांगा.
 - iii) भारताच्या संसदेची सभागृहे कोणती?
 - iv) विधानसभेच्या सभापतींची दोन कामे लिहा.
 - v) न्यायालयीन सक्रीयता म्हणजे काय?
 - vi) न्यायपालिकेची भूमिका कोणती?
 - vii) राज्य लोकसेवा आयोगाची दोन कामे सांगा.
 - viii) कर्मचारी निवड मंडळाचे दोन अधिकार लिहा.
2. टीपा लिहा. कोणत्याही दोन 10
 - i) भारतीय मंत्रिमंडळातील पंतप्रधानाचे स्थान
 - ii) लोकसभेचा सभापती
 - iii) केंद्रीय लोकसेवा आयोग
3. भारताच्या राष्ट्रपतींचे अधिकार व स्थान स्पष्ट करा. 10
4. 'लोकसभा राज्यसभेपेक्षा अधिक अधिकार संपन्न गृह आहे' भाष्य करा. 10
5. भारतातील सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार आणि कार्यावर चर्चा करा. 10

B) Local Self Government in Maharashtra - II
(11125)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from questions no. 3 to 5.
6. All question carry equal marks.
7. Figures to right indicate full marks.

1. Answer the following question in two sentences **any five**. 10
 - i) Write significance of Urban Local Government.
 - ii) State any two tier of Urban Local Government.
 - iii) Which qualification is essential for member of Municipal Council?
 - iv) State any two functions of Mayor.
 - v) State any two Provision of 73rd Amendment.
 - vi) State any two Provisions of 74th Amendment.
 - vii) State any two functions of Nyaya Panchayat.
 - viii) State structure of Gram Sabha.

2. Write short notes on **any two** (Min 70 words) 10
 - i) Nature of Urban Local Government in Maharashtra.
 - ii) Income source of Municipal Council.
 - iii) 73rd Amendment.

3. Explain the powers and functions of Mayor. 10

4. Write essay on Women Empowerment. 10

5. Explain the functions of Gram Sabha. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण.
8. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही पाच 10
 - i) शहरी स्थानिक शासनाचे महत्व लिहा.
 - ii) शहरी शासनाचे दोन प्रकार सांगा.
 - iii) नगरपरिषदेच्या सदस्यांसाठी आवश्यक असलेली पात्रता कोणती?
 - iv) महानगरपालिकेच्या महापौरांची दोन कार्ये सांगा.
 - v) 73 व्या घटना दुरुस्तीतील दोन तरतुदी सांगा.
 - vi) 74 व्या घटना दुरुस्तीच्या दोन शिफारसी लिहा.
 - vii) न्याय पंचायतीचे दोन कार्ये सांगा.
 - viii) ग्रामसभेची रचना सांगा.
2. टिपा लिहा. कोणत्याही दोन (कमीत कमी 70 शब्द) 10
 - i) महाराष्ट्रातील शहरी स्थानिक शासनाचे स्वरूप
 - ii) नगरपालिकेच्या उत्पन्नाची साधने
 - iii) 73 वी घटना दुरुस्ती
3. महानगरपालिकेच्या महापौरांचे अधिकार व कार्य स्पष्ट करा. 10
4. महिला सबलीकरण यावर निबंध लिहा. 10
5. ग्रामसभेची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP E : HISTORY : HIS-G-121
History of Indian Freedom Movement (1905-1947 AD)
(11224)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question no. 1 & 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from question no. 3 to 5.
6. Figures to the right indicate full marks.
7. All questions carry equal marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. **10**
 - i) Which were the two festival started by Lokmanya Tilak?
 - ii) Who started the Home-Rule movement?
 - iii) Write any two names of revolutionarist in Maharashtra.
 - iv) When was the civil disobedience movement started?
 - v) Why the Simon commission was boycotted?
 - vi) Write any two provisions of the Act 1935?
 - vii) Which movement was started from 9th August 1942?
 - viii) In which year Cripps mission come in India?
2. Write short notes on **any two** of the following. **10**
 - i) Home Rule movement.
 - ii) First Round table conference 1930.
 - iii) Azad Hind Fauz.
3. Evaluate the non-co-operation movement under the Leadership of Mahatma Gandhi? **10**
4. State the main features of the Indian Government Act 1935? **10**
5. Describe fully the 'Quit India' Movement 1942. **10**

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 सोडविणे आवश्यक आहे.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 मधुन कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजव्या बाजूकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) लोकमान्य टिळकांनी सुरु केलेले दोन उत्सव कोणते?
 - 2) होमरूल चळवळ कोणी सुरु केली?
 - 3) महाराष्ट्रातील दोन क्रांतीकारकांची नावे लिहा?
 - 4) सविनय कायदेभंग चळवळ केव्हा सुरु करण्यात आली?
 - 5) सायमन कमिशनवर बहिष्कार का टाकण्यात आला?
 - 6) 1935 च्या कायद्यातील दोन तरतुदी सांगा?
 - 7) 9 ऑगस्ट 1942 साली कोणती चळवळ सुरु करण्यात आली?
 - 8) क्रिप्स मिशन भारतात कोणत्या वर्षी आले?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा. 10
 - 1) होमरूल चळवळ.
 - 2) पहिली गोलमेज परिषद 1930.
 - 3) आझाद हिंद फौज.
3. महात्मा गांधीच्या नेतृत्वाखालील असहकार चळवळीचे परिक्षण करा? 10
4. 1935 च्या भारत विषयक कायद्याची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा? 10
5. 1942 च्या चलेजाव चळवळीचे सविस्तर वर्णन करा? 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP F : GEOGRAPHY : GG-G-201
Physical Geography - II (New) (11525)

P. Pages : 4

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All question are compulsory.
5. Figure to the right indicate full marks.
6. Question No. 2,3,4 & 5 will have internal option solve **any one** question for each question.
7. Draw neat sketches & diagrams wherever necessary.
8. Use of map stencil is allowed.

1. a) Fill in the blanks with suitable words. 3
- i) The deepest part of the submarine relief is called.....
 - ii) The uppermost layer of the atmosphere is known as
 - iii) The amount of water vapour present in the atmosphere is called
- b) Choose the appropriate alternative from those given below and rewrite the correct sentences. 3
- i) In northern hemisphere the trade wind blow from

a) North to South	b) East to West
c) Northeast to Southeast	d) Southeast to Northwest
 - ii) Land breeze blow from

a) Sea to land	b) Land to land
c) Land to sea	d) None of these
 - iii) belt is known as the doldrums.

a) Polar high pressure	b) Sub-tropical high pressure
c) Sub-polar low pressure	d) The equatorial low pressure
- c) Match the pair. 2
i) The uppermost layer	i) Troposphere
ii) The bottom layer	ii) Ionosphere
	iii) Stratosphere

2. Write short answer **any four**. 8
- i) Write any two types of humidity.
 - ii) What is isobar?
 - iii) State any two names of planetary winds.
 - iv) What is ocean current?
 - v) What is atmosphere?
 - vi) What is insolation?
- OR**
- i) What is condensation?
 - ii) What is dew point?
 - iii) What is lapse rate?
 - iv) Write any two names of precipitation.
 - v) What is planetary winds?
 - vi) State any two types of ocean current.
3. Give the answer in brief **any two**. 8
- i) Explain with the help of suitable diagram of the orographic rainfall.
 - ii) Describe in brief the vertical distribution of temperature.
 - iii) Explain in brief the anti-trade winds.
- OR**
- i) Describe in brief cyclonic rainfall.
 - ii) Explain in brief submarine relief of Indian ocean.
 - iii) Describe in brief the factor affecting the distribution of insolation.
4. Explain / Describe in brief **any two**. 8
- i) Describe in brief monsoon wind.
 - ii) Draw a well labelled diagram to show the shifting of pressure belt.
 - iii) Explain the horizontal distribution of temperature.
- OR**
- i) With suitable diagram briefly describe the land & sea breeze.
 - ii) Explain in brief the absolute & relative humidity.
 - iii) Describe in brief the convectional rainfall.
5. Explain the structure of atmosphere with suitable diagram. 8
- OR**
- Explain the general structure of the ocean floor with suitable diagram.

मराठी रूपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
6. उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
7. प्रश्न क्रमांक 2, 3, 4 व 5 यांना अंतर्गत पर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नाचा कोणताही एकच पर्याय सोडवा.
8. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
9. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा. 3
 - i) महासागरातील सर्वात खोल भागास ----- म्हणतात.
 - ii) वातावरणाच्या सर्वात वरच्या थराला ----- म्हणतात.
 - iii) वातावरणातील जलबाष्पाच्या प्रमाणास ----- म्हणतात.
- ब) पुढील विधानासाठी खाली दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडा व वाक्य पुन्हा लिहा. 3
 - i) उत्तर गोलार्धात व्यापारी वारे ----- कडे वाहतात.

अ) उत्तर ते दक्षिण	ब) पूर्व ते पश्चिम
क) ईशान्य ते आग्नेय	ड) आग्नेय ते वायव्य
 - ii) मतलई वारे ----- वाहतात.

अ) सागराकडून जमिनीकडे	ब) जमिनीकडून जमिनीकडे
क) जमिनीकडून सागराकडे	ड) वरीलपैकी नाही
 - iii) ----- पट्टा शांत हवेचा पट्टा म्हणून ओळखला जातो.

अ) ध्रुवीय जास्त वायुभार	ब) उपोष्ण जास्त वायुभार
क) उपध्रुवीय कमी वायुभार	ड) विषुववृत्तीय कमी वायुभार
- क) योग्य जोड्या लावा. 2

i) वातावरणाचा वरचा थर	i) तपांबर
ii) वातावरणाचा सर्वात खालचा थर	ii) दलांबर
	iii) स्थितांबर

2. थोडक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही चार 8

- आर्द्रतेच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.
- समभार रेषा म्हणजे काय?
- ग्रहीय वाऱ्यांच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.
- सागरी प्रवाह म्हणजे काय?
- वातावरण म्हणजे काय?
- सौरशक्ती म्हणजे काय?

किंवा

- बाष्पीभवन म्हणजे काय?
- दवांक म्हणजे काय?
- लोपदर म्हणजे काय?
- वृष्टीच्या कोणत्याही दोन प्रकारांची नावे लिहा.
- ग्रहीय वारे म्हणजे काय?
- सागरी प्रवाहाच्या दोन प्रकारांची नावे लिहा.

3. थोडक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही दोन 8

- सुबक आकृतीच्या साहाय्याने प्रतीरोध पर्जन्याचे स्पष्टीकरण करा.
- तापमानाच्या उर्ध्व वितरणाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- प्रतिव्यापारी वाऱ्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.

किंवा

- आवर्त पर्जन्याचे थोडक्यात वर्णन करा.
- हिंदी महासागराची तळरचना थोडक्यात स्पष्ट करा.
- सौरशक्तीच्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे थोडक्यात वर्णन करा.

4. थोडक्यात स्पष्टीकरण / वर्णन करा. कोणतेही दोन 8

- मोसमी वाऱ्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- भारपट्ट्यांचे आंदोलन दर्शविणारी सुबक आकृती काढून योग्य ती नावे द्या.
- तापमानाचे क्षितीज समांतर वितरण स्पष्ट करा.

किंवा

- सुबक आकृतीच्या साहाय्याने खारे वारे व मतलई वाऱ्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
- निरपेक्ष व सापेक्ष आर्द्रता थोडक्यात स्पष्ट करा.
- आरोह (अभिसरण) पर्जन्याचे थोडक्यात वर्णन करा.

5. सुबक आकृतीच्या साहाय्याने वातावरणाची संरचना स्पष्ट करा. 8

किंवा

सुबक आकृतीच्या साहाय्याने सागरतळाची सर्वसामान्य रचना स्पष्ट करा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP F : GEOGRAPHY : GG-G-201
Physical Geography - II (Old) (11522)

P. Pages : 4

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. All questions are compulsory.
5. Figures to the right indicate full marks.
6. Question No. 2, 3, 4 and 5 will have internal options. Solve **any one** question for each question.
7. Draw neat sketches and diagrams wherever necessary.
8. Use of map stencil is allowed.

1. a) Fill in the blanks with suitable word. 3
- i) _____ is the convectional zone of the atmosphere.
 - ii) The radiant energy received from the sun in the form of electromagnetic waves is called-----.
 - iii) The Labrador and _____current meet near new found land islands.
- b) Choose the appropriate alternative from those given below and rewrite the correct sentences. 3
- i) The actual amount of water vapour present in the atmosphere is known as _____ humidity.

a) Absolute	b) Relative
c) Specific	d) None of these
 - ii) Deepest part in the ocean is called _____.

a) Continental shelf	b) Continental slope
c) Ocean plain	d) Ocean trench
 - iii) _____ belts lie between 25° to 35° latitudes in both hemispheres.

a) The equatorial low pressure	b) The sub tropical high pressure
c) Sub-polar low pressure	d) Polar high pressure
- c) Match the pairs. 2
Region	Name of cyclone
i) Western part of North pacific	a) Hurricanes
ii) Bay of Bengal	b) Typhoons
	c) Cyclone

2. Write short answer any four.

8

- i) Define Twilight.
- ii) Which lines are used to show horizontal distribution of pressure?
- iii) Draw a well labelled diagram to show land breezes.
- iv) Define condensation.
- v) Which layer of the atmosphere absorbs the ultraviolet rays of the sun?
- vi) Draw a neat diagram to show anticyclone in north hemisphere.

OR

- i) Draw a neat diagram to show cyclone in north hemisphere.
- ii) What is mesosphere?
- iii) What is meant by inversion of temperature?
- iv) Draw a diagram to show convectional rainfall.
- v) What is meant by spring tides?
- vi) Define Isotherm.

3. Give the answer in brief any two.

8

- i) Describe in brief the Ionosphere.
- ii) Describe in brief the neap tides.
- iii) Draw a well labelled diagram to show orographic rain fall.

OR

- i) Explain the vertical distribution of temperature.
- ii) Draw a well labelled diagram to show the pressure belts.
- iii) Describe in brief specific humidity.

4. Explain / Describe in brief any two.

8

- i) Explain any two types of precipitation.
- ii) Draw a well labelled diagram to show the general structure of ocean floor.
- iii) Describe in brief the composition of atmosphere.

OR

- i) Explain in brief the causes of tides.
- ii) Draw a well labelled diagram to show the horizontal distribution of temperature.
- iii) Explain in brief the shifting of pressure belts.

5. Explain the circulation of ocean currents in South Atlantic ocean.

8

OR

Describe planetary winds with suitable diagram.

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
6. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
7. प्रश्न क्र. 2, 3, 4 व 5 यांना अंतर्गत पर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नाचा कोणताही एकच पर्याय सोडवा.
8. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
9. नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

1. अ) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. 3
 - i) -----हा वातावरणाचा अभिसरण पट्टा आहे.
 - ii) सूर्यापासून विद्युत चुंबकीय लहरींच्या रूपात उत्सर्जित होणाऱ्या उर्जेला----- म्हणतात.
 - iii) लॅंब्राडोर आणि ----- प्रवाह न्यूफाऊंड लँड जवळ एकत्र येतात.
- ब) पुढील विधानांसाठी खालील दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडा व वाक्य पुन्हा लिहा. 3
 - i) वातावरणातील प्रत्यक्ष जलबाष्पाच्या प्रमाणाला -----आर्द्रता म्हणतात.

अ) निरपेक्ष	ब) सापेक्ष
क) विशिष्ट	ड) यापैकी नाही
 - ii) समुद्र तळावरील सर्वात खोल भागास ----- म्हणतात.

अ) समुद्रबुड जमीन	ब) खंडान्त उतार
क) सागरी मैदान	ड) सागरी गर्ता
 - iii) -----पट्टा 25° ते 35° अक्षवृत्तांच्या दरम्यान दोन्ही गोलार्धात पसरलेला आहे.

अ) विषुववृत्तीय कमी दाब	ब) उपोष्ण जास्त दाब
क) उपध्रुवीय कमी दाब	ड) ध्रुवीय जास्त दाब
- क) जोड्या लावा. 2

प्रदेश	आवर्ताचे नाव
i) उत्तर पॅसिफिकचा पश्चिम भाग	अ) हरिकेन्स
ii) बंगालचा उपसागर	ब) टायफून्स
	क) आवर्त

2. थोडक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही चार.

8

- i) संधिप्रकाशाची व्याख्या लिहा.
- ii) वायूभाराचे क्षितिजसमांतर वितरण दर्शविण्यासाठी कोणत्या रेषांचा उपयोग केला जातो?
- iii) मतलईवारे दर्शविणारी नाम निर्देशित आकृती काढा.
- iv) घनीभवनाची व्याख्या लिहा.
- v) वातावरणातील कोणता थर सूर्यकिरणांबरोबर आलेली अतिनील किरणे शोषून घेतो?
- vi) उत्तर गोलार्धातील प्रत्यावर्त दर्शविणारी सुबक आकृती काढा.

किंवा

- i) उत्तर गोलार्धातील आवर्त दर्शविणारी सुबक आकृती काढा.
- ii) मेसोस्फिअर म्हणजे काय?
- iii) तापमानाची विपरितता म्हणजे काय?
- iv) अभिसरण पर्जन्य दर्शविणारी सुबक आकृती काढा.
- v) उधानाची-भरती-ओहोटी म्हणजे काय?
- vi) व्याख्या लिहा - समताप रेषा.

3. थोडक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही दोन.

8

- i) आयनांबराचे थोडक्यात वर्णन करा.
- ii) भांगाच्या भरती-ओहोटीचे थोडक्यात वर्णन करा.
- iii) प्रतिरोध पर्जन्य दर्शविणारी नामनिर्देशित आकृती काढा.

किंवा

- i) तापमानाचे उर्ध्व वितरण स्पष्ट करा.
- ii) वायूभार पट्टे दर्शविणारी नामनिर्देशित आकृती काढा.
- iii) विशिष्ट आर्द्रतेचे थोडक्यात वर्णन करा.

4. थोडक्यात स्पष्टीकरण / वर्णन करा कोणतेही दोन.

8

- i) वृष्टीचे कोणतेही दोन प्रकार स्पष्ट करा.
- ii) सागरतळाची सामान्य रचना दर्शविणारी आकृती काढून योग्य ती नावे द्या.
- iii) वातावरणाच्या घटनेचे थोडक्यात वर्णन करा.

किंवा

- i) भरती-ओहोटी निर्मितीची कारणे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ii) तापमानाचे क्षितिज-समांतर वितरण दर्शविणारी आकृती काढून योग्य ती नावे द्या.
- iii) वायूभार पट्ट्यांचे आंदोलन थोडक्यात स्पष्ट करा.

5. दक्षिण अटलांटिक महासागरातील समुद्र प्रवाह चक्राचे स्पष्टीकरण करा.

8

किंवा

सुबक आकृतीच्या साहाय्याने ग्रहीय वाऱ्यांचे वर्णन करा.

Seat Number

--	--	--	--	--	--

GROUP H : DEFENCE & STRATEGIC STUDIES : DEF-G-121

A) War - II (12024) /

B) Defence Issues of India (12025)

P. Pages : 4

A) War - II (12024)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from question no. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figure to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - 1) What is Grand Strategy?
 - 2) State any one the Kautilya's view on War.
 - 3) What is Tactics?
 - 4) What is Nuclear War?
 - 5) State any one effect of Science and Technology on war.
 - 6) What is Limited War?
 - 7) What is Cyber War?
 - 8) State the meaning of Chemical War.
2. Write short notes on **any two** of the following. 10
 - 1) Admiral A.T. Mahan's view on war.
 - 2) Land war
 - 3) Technology in war in 21st Century.
3. State the concept of Biological Warfare. 10
4. State the concept of air warfare. 10
5. Explain in detail the Capt. Liddle Hart's views on War. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 आणि 2 आवश्यक.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 यामधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही पाच 10
 - 1) महान युध्दनीती म्हणजे काय?
 - 2) कौटिल्यांचा कोणताही एक युध्दविषयक विचार सांगा.
 - 3) डावपेच म्हणजे काय?
 - 4) आण्विक युध्द म्हणजे काय?
 - 5) विज्ञान तंत्रज्ञानाचा युध्दावरील कोणताही एक परिणाम सांगा.
 - 6) मर्यादीत युध्द म्हणजे काय?
 - 7) सायबर युध्द म्हणजे काय?
 - 8) रासायनिक युध्दाचा अर्थ सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा. 10
 - 1) अँडमिरल ए. टी. महान यांचे युध्द विषयीचे विचार.
 - 2) स्थल युध्द
 - 3) एक विसाव्या शतकातील युध्द तंत्रज्ञान
3. जैविक युध्दाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. 10
4. हवाई युध्दाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. 10
5. कॅप्टन लिडील हार्ट यांचे युध्द विषयक विचार सविस्तर स्पष्ट करा. 10

**B) Defence Issues of India
(12025)**

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Write **any two** questions from question no. 3 to 5.
6. All questions carry equal marks.
7. Figure to the right indicate full marks..

1. Answer the following questions in two sentences **any five**. 10
 - 1) When did the Communist Reign commence in China?
 - 2) In which two countries 'Tashkand Agreement' took place.
 - 3) When did the 'Simala Agreement' take place?
 - 4) Who was the Indian Military Officer in 1965 War?
 - 5) When did Bangladesh declare as an Independent countries.
 - 6) Give the name of Pakistan Campaign in 1999?
 - 7) Who was the President of Kargil Evaluation Committee?
 - 8) When did the Nuclear Agreement of Indo – USA take place?

2. Write short notes on **any two** of the following. 10
 - 1) The purpose of Pakistan in 1965 war.
 - 2) Operation of 'Safed Sagar'.
 - 3) Indian Missiles.

3. Explain the Tibet problem in detail. 10

4. Explain the background of 1971 war. 10

5. Explain in brief 'Indian Economic development'. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. एक आणि दोन आवश्यक.
6. प्रश्न क्र. तीन ते पाच यामधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
8. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. कोणतेही पाच 10
 - 1) चीनमध्ये कम्युनिस्ट राजवट कधी सुरु झाली?
 - 2) ताश्कंद करार कोणत्या दोन देशात झाला आहे?
 - 3) सिमला करार कधी झाला?
 - 4) 1965 च्या युद्धातील भारतीय लष्कर प्रमुख कोण होते?
 - 5) बांगलादेशाला मान्यता कधी मिळाली?
 - 6) 1999 मधील पाकिस्तानी मोहीमेचे नाव सांगा?
 - 7) कारगील परिक्षण समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
 - 8) भारत- अमेरिका अणु करार केव्हा झाला.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा. 10
 - 1) 1965 च्या युद्धातील पाकिस्तानचा हेतु
 - 2) 'ऑपरेशन सफेद सागर'
 - 3) भारतीय क्षेपणास्त्र
3. 'तिबेट प्रश्न' सविस्तर स्पष्ट करा. 10
4. 1971 च्या युद्धाची पार्श्वभूमी स्पष्ट करा. 10
5. भारताचा आर्थिक विकास थोडक्यात सांगा. 10

Seat Number

--	--	--	--	--	--

सण - 027 / 028

GROUP C : ECONOMICS : ECO-G-121

A) Principles of Economics - II (11024) /

B) Economy of Maharashtra Since 1981 - II (11025)

P. Pages : 4

A) Principles of Economics - II (11024)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Attempt any two questions from Q. No. 3 to 5.
6. Figures to the right indicate full marks.
7. Draw neat diagram wherever necessary.

1. Write answers in two sentences any five. 10
 - a) What is disposable income ?
 - b) Define indirect tax.
 - c) What is bank ?
 - d) Define balance of trade.
 - e) What is meant by fixed exchange rate ?
 - f) What is budget ?
 - g) What is money ?
 - h) What is economic planning ?
2. Write short notes on any two. 10
 - a) Evolution of money.
 - b) Difference between public finance and private finance.
 - c) Sources of government revenue.
3. Explain the functions of commercial bank. 10
4. Explain the differences between Internal trade and International trade. 10
5. State the basic characteristics of the Indian economy. 10

सण - 027 / 028

1

P.T.O

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक आहेत.
6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
8. आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

1. दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - अ) खर्च करता येण्याजोगे उत्पन्न म्हणजे काय ?
 - ब) अप्रत्यक्ष कराची व्याख्या लिहा.
 - क) बँक म्हणजे काय ?
 - ड) व्यापार तोलाची व्याख्या लिहा.
 - इ) स्थिर विनिमय दर म्हणजे काय ?
 - फ) अंदाजपत्रक म्हणजे काय ?
 - ग) पैसा म्हणजे काय ?
 - ह) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय ?
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा. 10
 - अ) पैशाची उत्क्रांती.
 - ब) सार्वजनिक आयव्यय व खाजगी आयव्यय यातील फरक.
 - क) सरकारी / सार्वजनिक उत्पन्नाचे मार्ग.
3. व्यापारी बँकांची कार्ये सांगा. 10
4. अंतर्गत व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार यातील फरक स्पष्ट करा. 10
5. भारतीय अर्थव्यवस्थेची मुलभूत वैशिष्ट्ये सांगा. 10

B) Economy of Maharashtra Since 1981 - II (11025)

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Question No. 1 and 2 are compulsory.
5. Attempt any two questions from Q. No. 3 to 5.
6. Figure to the right indicate full marks.

1. Answer the following questions in two sentences any five. 10
 - a) Write long form of MSFC.
 - b) Explain the concept of planning.
 - c) Who is the Godfather of right to Information Act.
 - d) State the two importance of industrialization.
 - e) State the meaning of budget.
 - f) Write long form of MIDC.
 - g) State two problem of Irrigation.
 - h) What is the meaning of foreign direct investment ?
2. Write short note on any two. 10
 - a) Communication.
 - b) SICOM
 - c) District Planning.
3. Describe the details of right to Information Act. 10
4. State the importance of Infrastructural facilities in Maharashtra. 10
5. Explain the different sources of revenue of the state Govt. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
 2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्. बी. पेन्सिलच वापरावी.
 3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
 5. प्रश्न क्र. 1 व 2 आवश्यक आहेत.
 6. प्रश्न क्र. 3 ते 5 मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 7. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
1. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा कोणतेही पाच. 10
 - 1) MSFC चे पूर्ण रूप लिहा.
 - 2) नियोजन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 3) माहितीचा अधिकार कायद्याचे जनक म्हणून कोणास ओळखले जाते ?
 - 4) औद्योगिकीकरणाचे दोन महत्व सांगा.
 - 5) अंदाजपत्रकाचा अर्थ सांगा.
 - 6) MIDC चे पूर्ण रूप लिहा.
 - 7) जलसिंचनाच्या दोन समस्या सांगा.
 - 8) थेट विदेशी गुंतवणूक म्हणजे काय.
 2. टिपा लिहा कोणतेही दोन. 10
 - 1) संदेशवहन
 - 2) सिकॉम
 - 3) जिल्हा नियोजन
 3. माहितीचा अधिकार कायदा यांची सविस्तर माहिती स्पष्ट करा. 10
 4. महाराष्ट्रातील पायाभूत संरचनेचे महत्व सांगा. 10
 5. राज्य सरकारच्या उत्पन्नाचे विविध मार्ग स्पष्ट करा. 10

--	--	--	--	--	--

GROUP L : PHILOSOPHY : PHI-G-121
Dimensions of Ethics
(13324)

P. Pages : 2

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

Instructions to Candidates :

1. Do not write anything on question paper except Seat No.
2. Graph or diagram should be drawn with the black ink pen being used for writing paper or black HB pencil.
3. Students should note, no supplement will be provided.
4. Section I is compulsory.
5. Attempt **any two** question from section II.
6. All questions carry equal marks.

SECTION-I

1. Answer **any five** question in two sentence each. 10
 - i) Give the definition of Dharma?
 - ii) State the meaning of Moksha.
 - iii) What do you mean by society?
 - iv) Give the meaning of Swadharma.
 - v) What is meant by Drug-Addiction?
 - vi) What is meant by 'Right to education'?
 - vii) What is meant by Terrorism?
 - viii) Give the name of social-institutions.
2. Write notes on **any two** of the following. 10

i) Social-problems	ii) Human rights
iii) Problem of suicide	iv) Man and nature.

SECTION- II

3. Explain fully the concept of right and duties. 10
4. Describe the nature of various types of social-institutions. 10
5. Explain the place of female in society. 10
6. What is meant by pollution? State its various kinds of pollution. 10

मराठी रुपांतर

Time : Two Hours

Max. Marks : 40

सूचना :-

1. प्रश्नपत्रिकेवर बैठक क्रमांकाशिवाय काहीही लिहू नये.
2. ग्राफ किंवा आकृती काढण्यासाठी पेपर सोडवितांना काळ्या शाईचा पेन अथवा काळी एच्.बी. पेन्सिलच वापरावी.
3. पुरवणी मिळणार नाही याची विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
4. इंग्रजी व मराठी भाषांतरामध्ये काही संदिग्धता असल्यास त्यावेळी मूळ प्रश्नपत्रिका इंग्रजी भाषेतील ग्राह्य धरण्यात यावी.
5. विभाग पहिला सोडविणे आवश्यक आहे.
6. विभाग दोन मधून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
7. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

विभाग- पहिला

1. खलीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी दोन वाक्यात लिहा. 10
 - 1) धर्माची व्याख्या द्या.
 - 2) मोक्षाचा अर्थ सांगा.
 - 3) तुमच्या मते समाज म्हणजे काय?
 - 4) स्व-धर्माचा अर्थ सांगा.
 - 5) व्यसनाधिनता म्हणजे काय?
 - 6) शिक्षणाचा अधिकार म्हणजे काय?
 - 7) दहशतवाद म्हणजे काय?
 - 8) समाजिक संस्थांची नावे सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा. 10

1) सामाजिक समस्या	2) मानवी अधिकार
3) आत्महत्येची समस्या	4) मानव आणि निसर्ग

विभाग दुसरा

3. अधिकार आणि कर्तव्य या संकल्पना पुर्णतया स्पष्ट करा. 10
4. सामाजिक संस्थांच्या विविध प्रकारांचे स्वरूप वर्णन करा. 10
5. समाजातील महिलांचे स्थान स्पष्ट करा. 10
6. प्रदुषण म्हणजे काय? त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. 10
